

Forfatter: Fibiger, Mathilde

Titel: Et Besøg

Citation: Fibiger, Mathilde: "Et Besøg", i Fibiger, Mathilde: "*Et Besøg*", 1851, s. 1. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-fibiger02val-shoot-workid54099.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: "Et Besøg"

Forfatterinden til Clara Raphael.

»Et Besøg.« Nye Breve

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Trykt hos kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno. Kjøbenhavn. 1851.

2

»Gud er Kjærlighed, og hvo der bliver i Kjærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham.«

»Dens Bittterhed er sød,
Dens Kval er Glæde -
Og det er Sorgens Død
For den at græde!«

3

Første Brev.

Til mine Læserinder.

Jeg har kaldt denne personlige Henvendelse til Eder »et Besøg«, thi ved at begynde dette Brev, det første af den Samling, jeg har isinde at sende Eder, er jeg tilmode, som om jeg, efter lang Tvivlraadighed, endelig havde besluttet mig til at aflægge et Besøg, der er af stor Vigtighed for mig; jeg har ringet paa, og venter nu med urolig Bevægelse at Døren skal aabnes. »Endnu kunde jeg vende om!« tilhvister en ængstelig Følelse mig - men for seent! Det første Skridt er gjort, og jeg har forsvoret, nogensinde at gaae tilbage.

Saa staaer jeg da i Tankerne, midt iblandt Eder, og stræber at staffe mit Blik et Hvilepunct i denne brogede Vrimmel, der ved første Øiekast fremstiller sig for mig som en uhyre stor Lirekasse, hvor Dukkerne dreie sig rundt i naturlig »Takt«, efter Liremandens (Modens) Spil. Tilgiv mig! Jeg veed jeg handler upolitisk, ved 4 at paadrage mig Eders Uvenskab i samme Øieblik som jeg netop inderligt ønsker at vinde det Modsatte; men da man saa ofte hører Eder erklære at Politik er noget, Damerne ikke skulle befatte sig med, tænker jeg nok vi kunne blive gode Venner, uden at jeg med diplomatisk Forsigtighed behøver at bestikke Eders Forfængelighed for gjennem den at skaffe mig Adgang til Eders Fortrolighed.

Dog, jeg beder endnu engang om Forladelse, thi jeg har taget feil! Jo mere jeg seer paa Eder, jo tydeligere bliver det, at det er Mennesker, jeg har for Øie, og at Eiendommeligheden skimter frem hos Enhver, skjøndt meer eller mindre paasfaldende, og jeg erkjender tilsidst med Glæde at ikke to af disse ensartede Væsener, ere ganske ens. Min Interesse er vakt; jeg fortaber mig i Beskuelsen, og hvad der, ved første Blik viste sig ensartet og mekaniskt, udvikler sig ved den nærmere Betragtning, til en stor Mangfoldighed.

Dog, jeg seer ikke alene - jeg sees! Derom mindes jeg kun altfor tydeligt af de spodske, stive Blik, af de foragtende Smil, som mødte mig fra alle Kanter, og, trods al min Dristighed, indgyde mig en Følelse af Haabløshed, som jeg ellers kun ex lidt bekjendt med. »Hvad vil jeg i denne kreds?« tænker jeg med et Suk, og er allerede paa Vei til at bryde mit overilede Løfte om aldrig at gaae tilbage, da jeg, idet jeg vender Hovedet mod Vinduet, hvorfra Guds klare Himmel vinker 5 mig, pludseligt mødes af et Blik, der, om det ikke er Himlen, dog har modtaget, og gjenstraaler noget af dens skyfrie, venlige Klarhed. Hvad kan Være saa skjønt som en Kvindes Blik, - og hvad igjen kan gjøre et saa isnende, uhyggeligt Indtryk!? For et Par Øines Skyld, som dem, der nylig faae ind i mine med tillidsfuld, forstaaende Mildhed, vilde jeg sige et evigt Farvel til mine Luftslotte, og for Livstid boe og bygge iblandt Eder. Hvormeget mere Opmuntres jeg da ikke dertil, ved at see mange lignende Stjerner straale frem, som alle venligt tilvinke mig et »Velkommen!«

Men selv hos dem af Eder, der betragte mig med de bedste Øine, seer jeg en vis Forundring over min Opførsel udtrykt, et Ønske om at jeg skal erklære hvorfor jeg er kommen, og hvad jeg vil. Det er en billig Fordring, som jeg skal gjøre mig al Umage for at tilfredsstille.

Troe ikke, at jeg vil stille mig paa en Piedestal, og holde Taler for Eder. En saadan Idee have I muligviis

faaet ved mit tidligere yttrede Forsæt, at indvie mit Liv til en Kamp for Kvindens Friggjørelse. Jeg har jo altid sagt »vi«, ikke »I«, naar jeg talte om Kvinderne, og derved vist at jeg ikke stiller mig udenfor, men midt iblandt Eder, og allerhelst vil virke i Forening med Eder, for den sag jeg bekjender mig som Tilhænger af. Det er ikke i mine Tanker mig, den Frie, der kal ftiggjøre Eder, men os, der tilsammen skulle tilkjæmpe os »Guds 6 Børns herlige Frihed«, ved i Aand og Sandhed at medvirke til hans Riges Udbredelse paa Sorden. Naar Talen er om Godt og Ondt, kan jeg aldrig tænke mig nogen Adstillelse mellem mit og Dit. Al Verdens Sorg er min Sorg, dens Synd min Synd. Jeg kan ikke blive salig saalænge eet Menneske er usaligt, for mig er der ingen Frihed opnaaet, før Alles Lænker ere løste. Med Menneskeslægten maae jeg staae og falde, fordi jeg elsker den, som mig selv.

Men det, man elsker, vil man saa gjerne forstaae, og forstaaes af, man vil slutte sig dertil, og leve sit Liv ikke i sig selv, men i det. Det er dette jeg mener med det frie aandelige Samliv, der skulde træde istedetfor vore kjedsommelige, unaturlige selskabelige Forhold, hvori Folk drives sammen, for igjen at adskilles ved Etikettens Skjærmbædt, der opstilles imellem hver Enkelt, saa man kan sige om den man taler med: »Sie ist nah, und ewig weit!« Om det kan kaldes Sammenkomster veed jeg ikke - Samliv er det ikke! Samliv bestaaer ikke heller i at man samles i et Caffeselskab for at afhandle »chronique scandaleuse«, ikke engang i at Damerne maale hinanden med spodske og udfordrende Blik fra Top til Taa, paa Østergade. Men hvad er da Samliv? Det er den Samvirken i Aanden, den gjenstdige Hengivelse til hinanden, som bliver en naturlig Følge, naar man har samme Formaal: det Gode, og samme Fjende: det Slette.

7

Troe mig dog: Mørket er intet Menneskes Ven! Frygter ikke, at Eders inderste Væsen skal komme for Lyset! Først da ville I selv ret føle hvilken Skat I deri besidde, ligesaa vist som I aldrig ere fattigere, end naar I ruge over Eder selv som den Gjerrige over sin Skat. Vi tilhøre ikke os selv, vi tilhøre hinanden og skulle ikke, af Frygtagtighed eller Mistænksomhed, gjøre os selv til Bedragere, ved at forholde Andre deres lovlige Eiendom. Sagtens sige I »i Kvindeligt Ydmyghed«: (den faaer jo Skyld for saameget, saa kan den sagtens bære Ansaret for en saadan Bagatel): »Vi give hvad vi have, men vi ere langt fra saa indbildske at troe at Verden har vor Hjælp behov, eller at Andre bryde sig om hvad vi tænke.« Saadan Tale kommer af den falske Beskedenhed, som ret beseet, er Mangel paa Agtelse for det Guddommelige. I, som kunne falde i Henrykkelse over en Blomst eller en smuk Udsigt, hvor kunne I tale med en saadan Ligegyldighed om den mernneskelige Aands Blomst i Eder selv! Det er rigtigt at beundre Guds Skaberkraft i det Smaa: »det Mindste; han har skabt, er stort!« Men kun lidet ære I ham, hvis I ikke tillige erkjende at det Største han har skabt, det han skabte i sit eget Billede, er stort og herligt. Verden trænger til os Alle, til alt det Lys, den kan faae; derfor skal ingen af os Sætte sit under en Skjeppe. Føler Du Dig ikke endnu i Besiddeise deraf, da er Du undskyldt for intet at meddele; men vær do overbevist om at den slumrende Gnist 8 seent eller tidligt vil tændes. Det kan ogsaa tænkes, at Lyset brænder i Din Sjæl, men at Du ikke er istand til at fængsle det i Ord, eller udtrykke det i Omgang med Andre. Det er da ikke Din Skyld at Du intet aabenbarer, men sikkert kommer den Tid, da Du vil blive istand dertil.

»Jo meer sig Aanden klarer,
Jo mindre vistnok den paa Ordet sparer!«

siger en af vore Digtere; ja han gaaer videre ved den Paastand, at den, som ikke kan ndtrykke sin Tanke i Ord, kommer ikke i Himlen.

Derfor gjøre I Uret i at kalde Eders Indesluttethed Kvindelighed, thi den er intet Fortrin, men en Mangel, om end en Mangel, hvori I selv ere ganske ustyldige. Den sande Kjærlighed, og fra den er dog ikke Kvindeligheden udelukket, opfordrer os til i den videst mulige Udstrækning, at hengive os til Menneskene, og de, som selv ikke kunne det, skulle idetmindste modtage i et fjærligt Hjerte, hvad der er udgaet fra Hjertet.

Saaledes føler jeg Trang til at hengive mig til Eder, som en Veninde til sine Veninder, som en Søster til sine Søstre. Naar jeg troer kanskee i flere Retninger at kunde indvirke paa Eder, saa er det fordi jeg veed hvormeget I have indvirket paa mig; thi meget har jeg modtaget af Eder, meget Skjønt har, gennem Eder aabenbaret sig for mig, uden at I have tænkt paa at give mig noget. Naar jeg nu til Gjengjæld søger at delagtiggjøre Eder i det, som udgjør mit Glæde, mit Haab i Liv og Død, da bliver det i Sandhed en Verelvirkning, som kan være velgjørende for begge Parter, en faadan, der virkelig kan lede til et aandeligt Samliv.

De af Eder, som endnu spørge hvad jeg vil, beder jeg aldeles ikke at læse videre, thi de komme dog aldrig til at forstaae mig. Men hvis der findes Andre iblandt Eder, som ikke have modtaget min Tilnærmelse med Misfornøielse, men derimod med Velvillig Interesse betragte den fremmede Fugl, og lytte til dens Sang med Deltagelse, da ville vi slutte os nærmere til hinanden, og i fortrolig Samtale dvæle ved de Ting, der, hvor forskjelligt de end opfattes, dog ere, og maae være de vigtigste for os Alle. Og jeg haaber, at naar vi skilles ad, vil det være med gjensidig Tilfredsstillelse.

Eders Mathilde.

P. S. Forord bryder ingen Trætte! Man har ofte gjort Naar af mig, fordi jeg altid citerer Digterne. Var det noget Tilvant vilde jeg gjerne søge at vænne mig af dermed igjen, men det falder mig saa naturligt at jeg ikke kan betragte det som en slet og ret Uvane. Jeg har i Ordets egentligste Forstand tilegnet mig deres Poesie, saa den er blevet en Deel af mit eget Væsen, og hviler deri, som Tonerne i et Instrument, der klinge, saasomt de berøres. Naar nu en dunkel Tanke forgjæves 10 stræber efter at finde Ord, berøres de ved en Ideeforbindelse, og jeg finder da ofte min egen Tanke saa rigt og klart udtrykt deri, at det vilde Være Affectation ikke at anvende Digterens skønne Ord. Men værre end at citere er det jo at plagiere, og derfor vil jeg kanske blive beskyldt, naar jeg kommer til at yttre Ting, som Andre have sagt før jeg. Det er undertiden gaaet mig faaledes at jeg har fundet Tanker og Ideer, der af sig selv opstode hos mig, udtalte langt rigligere og bedre hos andre Forfattere, som jeg længe efter kom til at læse. I denne Henseende veed man sig jo aldrig sikker, og jeg kjender ingen bedre Trøst end at det tildeels maae gaae Andre som mig »da der intet Nyt siges under Solen« thi alle vore gode Ideer ere dog ialfald et Plagiat fra Vorherre, der har haft Ideen først. Altsaa tilstaaer jeg ligefrem, at I ikke kunne Vente at finde noget »Nyt« i disse Blade. Det er mig umuligt at adskille det jeg har tilegnet mig af Andres aandelige Eiendom, fra det, jeg oprindeligt har baaret i min egen Sjæl. Jeg takker derfor forud for Laan af de Ideer, der ere mig meddeelte udenfra; er det mig muligt at erindre Eierens Navn, skal jeg ikke glemme at vedføie det.

11

Andet Brev.

Det vilde være langt lettere for mig, at gjøre mig forstaaelig for Eder, dersom det var første Gang, jeg prøvede derpaa, end nu, da der er saameget af hvad jeg har yttret, blevet galt opfattet; thi naar en Misforstaaelse engang finder sted, er det vanskeligt at tilintetgjøre den, og hvert Ord, som figes i denne Hensigt, kan ligesaa let slynge Knuden fastere, som bidrage til at løse den. Dog, hvad det egentlig kommer an paa, er om man vil forstaae, om man ønsker at opgive sin forudfattede Mening, for at faae noget bedre istedet, eller om man egensindigt holder fast ved den, fordi man heller vil troe Ondt end Godt om andre Mennesker i Almindelighed, og om den i Særdeleshed, som paa en eller anden Maade har draget Opmærksomheden til sig. Disse pleier Bagtaalen, eller for at bruge et mildere Udtryk, Snakkelysten at betragte som sit lovligt hjemfaldne Bytte, hvilket, den hverken med List, Magt eller gode Ord lader sig fravriste. Selv om saa var, kunne I være ganske rolige! Om I end lære at see mig i et bedre Lys, 12 om I end fatte en Slags Godhed for mig, bliver der altid nok tilbage at snakke om, og min Personlighed vil altid frembyde Stof nor for Eders uskyldige Morskab. Dog, jeg vil selv heller troe det Første end det Sidste, jeg vil komme Eder imøde med den Overbeviisning, at I gjerne give Slip paa Eders forudfattede Mening, for at gaae ind paa min Betragtningssmaade. Der kan kun vindes, aldrig tapes, ved at opsætte en overilet Dom. Jeg vil derfor gaae nærmere ind paa de forskjellige Ankepuncter, som hyppigst ere rettede imod mig.

Hvad I mest enstemmigt bebreide mig, er at jeg overseer undre Mennesker. Jeg vil ikke indvende noget mod det, jeg selv er nødt til at anerkjende som et Facta; tvertimod vedkjender jeg mig denne Feil, eller rettere denne Mangel paa Opfattelsesevne, som er istand til at berøve mig meget smukt i Livet. Jeg troer det er en mebfødt Feil ved mine aandelige Øine, at de ere skabte til at see fremad og opnd, hvorved desværre meget af den nærmeste Omgivelfe gaaer tabt for mig. Saaledes gaaer det jo ogsaa med vore virkelige Øine; Den, som seer godt i Frastand, har ondt ved at see til at læse og sye, hvilket derimod vil være en let Sag for den Nærsynede, medens for denne de fjernere Gjenstande sise sig ubestemt og taaget Nogle Lykkelige see godt baade nærvæd og i Frastand, men det er desværre de Færreste og det er vist - jeg kan ikke regne mig til dem. At I kunne beklage mig derfor, kan jeg forstaae, men jeg fatter 13 ikke at I blive Vrede; thi selv om jeg paa en Maade var skyldig, om jeg havde svækket mit Syn ved at stirre paa Solen, var jeg jo selv den eneste Tabende derved. Mennesket er jo ikke som en Planet, der Inaner sit Lys udvendig fra; alene isaafald funde jeg forstaae at det er dem faameget om at gjøre at blive lagt Mærke til, og anerkjendt af Andre. Du er selv et Lys, og den, som gaaer det ubemærkende forbi, istedetfor at lade sig bestraale deraf og tilegne sig det maa Du jo beklage. Er Talen derimod om Folk, der have kvalt den guddomlige Gnist, som oprindeligt var nedlagt i dem, eller om Andre, hos hvem den ikke endnu. er kommet til Liv, saa kan man jo anvende Ordsprogets Ord om at Keiseren har forloret sin Ret, hvor intet er; hvor der ikke er noget at see, kan Talen ikke være om at oversee. Men disse Mennesker ere ikke saa almindelige, som man ved en overfladisk Betragtning af Livet, let fristes til at troe, og naar jeg træffer En eller Anden, der synes at kunde henføres under denne Classe, skal jeg vel vogte mig for at fælde nogen overilet Dom.

Men folder I det at oversee, naar den, som ved Evner, og overhovedet ved hele sin Aandsretning staaer over Pluraliteten, seer ned til den, Saa bliver Det jo en Umulighed itke at gjøre sig skyldig i denne Forbrydelse, uden ved aldeles at ignorere den, og det forlange, der ønske I dog ikke. At jeg nu regner mig til

dem, som staae paa det hoiere Standpunct, vil jeg ikke nægte, men 14 hermed har jeg ikke sagt, at jeg er bedre end Pluraliteten. De høistammede Rosentræer bære ikke altid de smukkeste Blomster, og Tulipanen paa sin stive Stilk, er i mine Øine en betydningsløs Blomst i Forhold til den lille føde Viol, der voxer Jorden saa nær, at den ofte skjules af Græsset; men dersom de skulde tage hinanden i øiesyn, maatte dog Tulipanen see ned til Violen, og de frisksblomstrende Roser, der slynge sig som et Blomsterteppes langs med Jorden, maatte see op - selv til den Visnede Rosenknap i Toppen af det høie Træ. - Characteren er vort Væsens Blomst, Evnerne Stilken hvorpaa den vorer.

En anden Anklage er ligesaa hyppigt rettet imod mig: At jeg sætter Forstanden over alt andet, og aldeles ignorerer Hjertet. Mig forekommer det besynderligt, at etablere en saadan Modsætning mellem Følelsen og Forstanden, der i sig selv synes mig saa inderligt forenede, saa fast indslængede i hinanden, at de ikke kunde bestaae, hvis de adskiltes. Hvorfor vil jeg forstaae Menneskene? Fordi de ere mig kjære. Hvorfor vil jeg forstaae det Guddommelige? Fordi jeg elsker det af mit ganske Hjerter, Sjæl og Sind. Uden denne Kiærlighed vilde jeg ikke hige efter at forstaae. Men I synes at frygte Forstanden, som om den kunde og vilde berøve Hjerter det Herredømme det altid har udøvet, og vil blive ved at udøve til Verdens Ende! Enehersker kan og skal det ikke være, har. det ikke Forstanden til Medregent saa har det 15 Lunet og Ufornuften, der gjør Nyttens af dets Virksomhed meget tvivlsom, medens Forstanden vilde sikkre den.

Vel kan man elske uden at forstaae, og dog elske inderligt og oprigtigt - men kun som Barn. Et Barn elsker sine Forældre paa denne Maade, og Mennesker hvis Forhold til Gud er af samme Natur, ere Børn, om de saa vare hundrede Aar gamle. Men Barndommen er kun en Begyndelse, der absolut forudsætter en Fortsættelse, en Udvikling, som kommer seent eller tidligt, men som aldrig udebliver. Og Barnets Kjærlighed er ligeledes bestemt til at udvikles og forklares, saa den fra Instinct bliver til Erkjendelse af den elskede Gjenstands Væsen. Jeg spørger Enhver af Eder, der, er saa lykkelig at have en Moder som I omgaaes med en Datters Tillid og en Venindes Fortrolighed: Ønske I den Tid tilbage, da I blindt fulgte hendes Veiledning, uden at nogensinde et »Hvorfor?« opstod i Eders Tanker. Holde I mindre af hende, følge I mindre villigt hendes Raad, fordi I nu indsee Aarsagen til at hun har givet det. »Nei«, er Svaret, thi faaledes maa det være. Men sæt nu det værste Tilfælde, at en Moder, istedetfor at opdrage sine Børn efter sin Overbeviisning om hvad der tjente dem bedst, kun havde ladet sig styre af Lunet, og forkuet deres Aand, istedetfor at pleie og frede om dem - vilde I da heller, hvis det var Eders Moder, bevare den blinde Lydighed og Kjærlighed under et saadant Regimente end lære Faren at 16 kjende, og itide redde Eders Selvstændighed? »Nei!« lyder Svaret igjen. Naar I da, i Eders Forhold til Menneskene, indrømme at Forstanden ikke underkuer, men forhøier og forherliger Kjærligheden, kunne I da ikke forudsætte at det Samme maa være Tilfældet med Hensyn til det Guddommelige? Troe I ikke, at I først ret ville elske Gud, naar I forstaae ham? Hvis dette er Tilfældet, da frygter ikke det »Hvorfor?« der vel manges Gang har opvakt Ængstelse og Tvivl i Eders Hjerter. Den, som spørger, skal svares, thi saavidt som Spørgsmaalet er nedlagt i Eder fra Begyndelsen af, er Muligheden til en Besvarelse der ogsaa: intet »Hvorfor?« kunde existere, hvis der ikke ogsaa var et »Derfor«.

Frygte I Opløsningen paa Livets Gaade? Frygte I for at denne Gud, der for Eders barnlige Kjærlighed og Troe viste sig som en mild og barmhjertig Fader, ved Forstandens Belysning skal findes at være en grusom Nemesis, en ubøielig Skjæbne. Frygte I at Virkeligheden skal forjage Drømmen, istedetfor at realisere den, eller i sig selv at give en rig Erstatning? - Isaafald tilbede I jo et Taagebillede, paa hvis Realitet I ikke selv ret troe, skjøndt I ikke heller vove at tvivle! - Selv om man vilde tænke sig det Utænkelige, forudsætte det Umulige: At Gud var en ubevidst Naturkraft eller endog en ond Magt, der styrede Menneskene til deres Fordærvelse - vilde Du da heller lade Dig styre iblinde, og trøste Dig ved Din Phantasie-Gud, end Du vilde faae Øinene 17 aabnet, og lære Virkeligheden at kjende, for i det sidste Tilfælde at væbne Dig imod den, og i det første - hvis der ingen Gud var udenfor Skabningen - at sige: Jeg er selv en Guddom. - Du tvivler, betænker Dig? Du vilde dog heller kjende Dine Forældre, selv om de ikke vare gode, end blindt tilbede og adlyde dem.

Men forstaae Gud, den store Ufattelige, som boer i et Lys, hvorhen Ingen kan komme - denne Tanke forekommer Dig kanske formastelig. Dog naar Du tager i Betænkning, at jeg kun betragter Livet som et ringe Pulsslag, som et Aandedrag i Tilværelsen, og paa at allerede her mange Glimt af Guds Væsen aabenbare sig for os, saa vil Du ikke længere finde det formasteligt, at jeg anseer det for Erkjendelsens Maal, at bringe os til i Aanden at staae for Gud, Ansigt til Ansigt. Vel boer han i et Lys, hvorhen Ingen kan komme uden svær Kamp og Strid, men Lyset skinner dog ned paa vor jordiske Tilværelse, det skinner ind i hver af os, og af Solskinnet lærer man Solen selv at kjende; kun ved at bade sin Sjæl deri, styrkes den til at kunne taale Synet af det store Evighedens Lys, hvori Gud boer, og hvori vi skulle forenes med ham.

Mange, ja de allerfleste af Eder have kanste aldrig følt nogen Tvivl om de Lærdomme, der meddeles os i Barndommen eller nogen Trang til at undersøge dem. 18 Hos Nogle vaagner Erkjendelsen seent, hos Andre tidligere, og - ja jeg troer næsten hos Pluraliteten, og blandt dem ikke de mindst Begavede, vaagner den slet ikke her i Livet. Disse ere kanske de Lykkeligste, og, naar de med fuld Tillid hengive sig til en saa ophøiet Lærer, som Christendommen er, vilde de være anderledens forberedte til med Sikkerhed at gaae alene naar Tiden kommer, end vi, der saagodtsom ingen aandelig Barndom kjende. Men netop fordi vi ingen anden Veileder have end vor egen Erkjendelse, maae vi gaae Selvtænkningens svære Vei ved høi lys Dag, med Mod og Selvtillid istedetfor ved Nattetid (som Ugler og Flaggeramus) at liste os forklædte frem, angst for hvert

dristigt Ord, hver rask Bevægelse, der kunde forraade vort Incognito. Vor Tvivl er ikke Contrabande! Den er et ærligt Hjertes Begjærlighed efter at finde Sandheden, den er ikke vanhellig, men netop religiøs, og fornægte vi den for Verden, hvor kunne vi vente at den skal bekjende os for Gud?

Det er ofte yttret at Kvinden faaer sin Verdensbevidsthed gennem Manden: Det forudsætter da, at vi vilde leve i en evig Barndom, dersom der ingen Mandfolk vare i Verden, hvilket synes stærkt at contrastere med Mythens Udsagn om at det var Eva, der først greb Frugten paa Kundskabens Træ, og overtalte Adam til at dele den med sig. Heraf kunde man snarere slutte sig til at Hr. Adam vilde gaaet omkring i paradiset (Umiddelbarheden) endnu, dersom ikke Kvinden ved sit raske 19 Skridt havde bragt Erkjendelsen ind i Verden. Dog Spøg tilside! Vel kunde jeg, hvis jeg vilde følge adskillige orthodoxe Præsters Exempel, der basere deres Fordring om Underkastelse hos os, paa den Forudsætning at vor Stammemoder bragte Synden ind i Verden, anføre det samme som et Beviis paa vor Overlegenhed, men denne vil jeg ikke engang prøve paa at gjøre gjældende - og det af gode Grunde: den forekommer mig ligesaa tvivlsom, som den Autoritets Gyldighed, hvorpaa den skulde være baseret. At der er en væsentlig Forskjel paa vor Natur, er indlysende, men hvem af os der staaer høiest, veed jeg ikke. Det kan vel omtrent gaae; lige op: Hr. Sørensen og Madam Sørensen - Adam Homo og Eva Homo ere gode Sidestykker; men hvem af dem der staaer paa det høieste Standpunct i intellectuel og moralsk Henseende vilde være vanskeligt at afgjøre, de kom til at trække Lod. Jeg kan overhovedet ligesaa lidt som Poul Møller finde mig i nogen »Rangforordning i Vorherres Have,« og jeg anstiller aldrig Betragtninger over »om et Tordenskrald eller en Poppelpil er høiest«. Hvad jeg protesterer imod, er den gjængse Forestilling, at Manden er det egentlige Menneske, Kvinden en Slags - Gud veed hvad! - der er aandelig blindfødt, og bestemt til at hjælpe sig i Tid og Evighed med at han fortæller hende hvad han seer. Ligesaa galt er det, naar man taler om Menneskene, som om de kun vare halve Væsner, der ingen Enhed kunde 20 opnaae, før de bleve parrede sammen, To og To. Nei, halv er jeg ikke! Kan jeg ikke være noget Heelt, vil jeg helst betragte mig som den mindste Deel af Menneskeslægten, som den flygtigste Tanke, der rører sig i dens Sjæl, og søge Enhed i min Tilværelse, og Helhed i mit Væsen ved den nøieste og inderligste Tilflutning til den, thi dette synes mig en skjøn Bestemmelse: At være Menneske blandt Menneskene.

Mathilde.

21

Tredie Brev.

Jeg er i bette Øieblik kommet hjem fra en Kjøretour ad Strandveien, og medens Indtrykket af alt det Skjønne jeg saa, endnu rører sig uformørket i min Sjæl, trænger jeg til at udtale mig derover. Og til hvem skulde jeg henvende mig, uden til Eder, som jeg omfatter med al Følelsens Inderlighed og med hvem jeg ligesaa gjerne vilde dele min Glæde, som jeg ærligt deltager i den Sorg og Elendighed, der kun formildes og forædles, ved at betragtes som »Vor«.

O, hvor Livet er skjønt, hvor Naturen er deilig og livsalig, naar den staaer for os i al sin Sommerpragt, og siger: Kommer til mig I Unge, som Livets Alvor endnu ikke har paatrykt sit Stempel, I min Haves bedste Blomster! Kommer til mig, I Trætte, jeg vil give Eder Hvile! I, som syge og sorigfulde ere! Jeg vil forbinde de Saar, Verden slog, jeg vil vugge Eders Sorg isøvn, og den skal vaagne, som Glæde. Thi Glæde, Glæde over Livet er det Evangelium, som udgaaer fra mig. Enhver som troer paa den skal blive salig.

22

Hvor rigtigt kalder ikke Tegner Glædens Mod det eneste sande! Den, som sørger viser Mangel paa Kraft til at troe paa og tilegne sig Glæden; om han end bærer Sorgen med Mod, er han dog kun stærk i sin Svaghed, men hvo der bliver i Glæden, naar Sorgen anfægter ham fra alle Kanter, er stærk i det evig Stærke, og han har bygget sit Huus paa en Klippe, hvorfra megen menneskelig Magt, og ingen jordisk Elendighed skal funde styrte det.

Hvad er Glæde? Det er ikke let at forklare, thi intet andet Ord i Sproget udtrykker hvad dette lader os ane. Glæde er ikke det Samme som Fornøjelse; man kan være fornøiet uden at være glad, og glad selv i den dybeste Sorg, hvor enhver Hentydning til Opmuntring og Fornøjelse vilde forekomme os som en Profanation. Fornøielserne ere mange og mangfoldige, Glæden er een.

Glæden er een - og dog ikke den oprindelige Enhed i Tilværelsen; thi ane vi ikke bag dette Ord et endnu større og helligere, hvorfra det stammer? Naar vi ret glæde os over Livet og Menneskene, føle vi da ikke at Kilden til denne Glæde er Kjærlighed? Vi glæde os over Menneskene, fordi vi elske dem; man kan jo ikke

glæde sig over det, man ikke holder af.

»Ved Kjærlighed blev Verden skabt, ved Kjærlighed skal den forløses.« - Spørge I, som I saa ofte have spurgt: Hvad er Ideen for noget? Hvad er det for en Idee, Du vil leve og kjæmpe for? »Det er Kjærligheden«, 23 svarer jeg! Og fordre I nogen anden Forklaring, spørge I atter: Hvad er da Kjærlighed? da kan jeg kun sige: Det skal jeg svare Eder paa, naar vi samles der, hvor jeg har sat Eder Stevne: I det Lys, Gud boer i, og hvor vi skulle see ham Ansigt til Ansigt. »Gud er Kjærlighed«, og hvo der ikke har seet Gud har heller ikke seet Kjærligheden i dens Oprindelighed og Helhed.- Gud, Kjærligheden, Ideen, ere for mig ensbetydende Ord. I mine Tanker bruger jeg altid det Sidste, fordi det kun udtrykker tilfulde det Ubegrændsede hvori jeg alene kan finde Hvile for min Sjæl. Ved at tænke sig Gud som en Person, kommer man saa let til at forestille sig et endeligt, begrændset Væsen, som enhver af os jo er. Dog, jeg vilde ikke i disse Breve lade min personlige, private Troeskjendelse spille nogen stor Rolle. Vel veed jeg at den ingen Hemmelighed er; det skal den ikke heller være, men jeg holder ikke af at indgive Andre mine Ideer, eller paabyrde dem Resultaterne af min Betragtning. Hvad jeg ønsker at bevirke, det skulde være at vække Eders egen Interesse, at faae Eder til selv at tage Idee verden i Betragtning. Rimeligviis fik I foreløbigt ganske andre Resultater, da I see med andre Øine, og fra et andet Standpunct, men tilsidst vilde vi dog mødes, og Svaret paa Erkjendelsens »Hvorfor« det »Derfor«, som er Løsningen paa Livets Gaade, vil blive ens for os Alle.

24

Vilde Du endnu, Cecilie,*) blive ved den Forudsætning, »at min saakaldte Idee hver Dag skal tabe i Realitet og Betydning.« Da troe mig, som dog her taler af Erfaring: »Nei, den har ikke tabt i Betydning, men vundet uendeligt, alt som mit Begreb om den Klaredes. Det er mig, der har tabt i Betydning i min egen Forestilling efterhaanden som jeg blev mig dens umaadelige Storhed bevidst! Jeg svimler ved Tanken om Ideen, og føler klart min Afmagt til at fatte den - men kande jeg, vilde jeg ønske den mindre, for selv at forekomme mig større i Forhold til den? Før maatte dens Storhed knuse mig!

Paa samme Tid som Pluraliteten lader haant om Forstanden i Almindelighed, naar« den nævnes i Modsætning til Hjertet, og fordømmer den aldeles, naar Talen er om en Aadens Forstand i Særdeleshed, have de dog stor Respect for deres egen, og udtale ikke gjerne de fire - desværre ofte anvendelige Ord: Det forstaaer jeg ikke. Ikke nok med at det ene Menneske taler om det andet, som om de kunde gaae ind og ud af himanden med Træsko, ikke alene dømmer om deres Handlinger, men om Motiverne, ikke alene om deres Ord, men om hvad de formenes at tænke - selv ligeoverfor det Guddommelige ville de gjerne have en Slags Mening, om de end aldrig tænke derover, selv her genere de sig* 25 for at sige: Jeg forstaaer det ikke. Og naar de sige det er det gjerne som en Undskyldning for den Letsindighed, hvormed de gaae de alvorligste Ting i Livet forbi, og skye enhver dybere Betragtning af Tilværelsen. Er det saaledes, vi skulle advise Erkjendelsen, naar den vil gjøre sig gjældende hos os?! Nei, den sande Indrømmelse af vor Mangel paa Evne til at forstaae maae følges af den inderligste Higen derefter, af den oprigtigste Bestræbelse derfor. »Endnu forstaaer jeg intet!« er det rette Udtryk for Tilstaaelsen af vor Svaghed, thi deri antydes et Haab, som er uadskilleligt fra Troen. Og dette Haab er ikke forfængeligt, det er begrundet i Kjærlighedens Væsen, som intet beholder for sig selv. Er den stor, da skulle vi visseligt blive store ved og i den.

Men hvis vor aandelige Udvikling skal gaae for sig paa en naturlig Maade, maae vi give Tid. Erkjendelsen kjører ikke paa Jernbane, men gaaer sin egen, ofte ubanede Vei, hvorpaa den nødvendigvis undertiden maae standse, for at hvile ud, og vinde nye Kræfter. Dette convenerer nu sket os stakkels Mennesker, der have en utrolig Hast med at komme ud over den Periode, da man enbnu intet Resultat er kommet til, og følgelig af de Systematiske bliver behandlet som en Uindviet, der ikke tør snakke med eller have nogen Mening, naar Folk af Faget tale. Noget af det første, Erkjendelsen derfor seer sig om efter, er et System, og naar den har tilegnet sig et af de gjængse, eller hvis den er af en original Natur, 26 selv har dannet sig et, saa er den nye Philosoph tmode som Svenden, der har gjort Mesterstykke, og nu skal optages i Mesternes Laug; saa har en Livsanskuelse, der kan være ligesaa god som saamange Andres, og et System hvori han kan vise sin Erkjendelse frem for Folk.

At man naaer et System er en Selvfølge, at man i første øieblik antager det for et Resultat, ja endog for Resultatet, kan tilgives, men bliver man i denne Troe gaaer det os - sans comparaison! - som naar man i »Abespil« falder i Brønden, og maae blive liggende der, medens de andre Brikker kappes om at naae Maalel. I samme Spil er der et Vertshuus, hvor man bliver siddende til man bliver afløst; hermed kan man sammenligne Systemerne. naar de opfattes paa den rette Maade. De ere Holdepladser for Erkjendelsen hvor den hviler ud og samler Kræfter til at gaae videre, evigt higende mod det store Maal, der vinker den i Evigheden. Har Nogen allerede her i Livet naaet det, on med dristig Haand løftet Sløret fra Tilværelsen, seet den i sin Helbed og Sammenhæng, seet de Love der styre den, og randsaget vens væsens Dybder - da træde han frem, og sige os, hvad Ideen er! Ingen Svarer, selv ikke han, som bragte os Ideen nærmest, den store Livets Het, det levende Kjærligheds-Ord, Jesus Christus. Han har vakt Haabet, og bekræftet det ved sin Død, han har givet et Vink om Veien idet han sagde: de Rene af Hjertet 27 skulle see Gud. Men selv heri ligger jo den Indrømmelse at Hjertets Renhed ikke er nok til at lære Gud at kjende, thi isaafald vilde han jo sagt: de see ham. Man kan være nor saa reen og uskyldig, uden at Erkjendelsen er vaagnet, og det er dog den som er Øiet hvormed vi skulle see Idee verden. Men paa den anden Side kan den meest glimrende Forstand ikke hjælpe naar vort Hjerte er ureent, og vor Villie svag. Der

bliver Erkjendelsen let en Vildleder, »der lokker Vandreren i dybe Sumper,« istedetfor en Veileder. Hvor lykkelig maae da ikke enhver prise sig, der af Christendommen er forberedt til Kampen, der forestaaer, naar Umyndigheds-Alderen er forbi, og Erkjendelsens Tid begynder. Hvad man end kan have at indvende imod Christendommens Tendents, kan man dog ikke andet end beundre dens Lærdomme, og betragte dens Indstifter som det Ideal hvorefter Enhver kan stræbe at uddanne sig, uddanne at frygte for at Eiendommeligheden skal lide derved, thi Kjærlighed var Sjælen i hans Lære, og Kjærligheden er, riig nok til at omfatte Alle. Den er ikke udelukkende, men indesluttende, thi den er alt, og der kan intet existere udenfor den. Derfor kunne vi være rolige for de Smaa, naar vi see Kjærligheden tage dem i Favn - hvor skulde vi finde en bedre Opdrager til dem? Og vor finde vi Kjærligheden renere afpræget, end i Christi Liv og Lære? Det er ikke som den almindelige Opdragelse, der fører Barnet (den stakkels Blindebuk!) til Bedstemoders Dør

28

og forlader det efter at have snurret det to tre Gange rundt. Den leder det trofast beskjærmende hen til den rette Livets, Vei, og giver det mangan god Lærdom, og kraftig Velsignelse med paa den ensomme Vandring. At det kommer til denne Skilsmisse mellem Læreren og Eleven, er jeg overbevist om, men da jeg har hørt flere Christne, som jeg agter høit, paastaae det Modsatte, og erklære deres Umyndighed for den høieste Visdom, vil jeg ikke videre forfægte min Mening, da jeg her er den Uindviiede, og kun taler som en udenfor staaende Betragter. Derimod i Erkjendelsens Verden er jeg, om end først nylig indviet, og derfor veed jeg at Christendommen ikke er den eneste Vei til Livet. At paastaae det, Vilde være det Samme, som om man paa det Spørgsmaal om Veien fra Vesterport til Østerport vilde svare: det er Amagertorv. Naar man gaaer den lige Vei gjennem Byen, kommer man rigtignok til Amagertorv, men baade før og iden maae man passere andre Gader. - Erkjendelsen kommer vel til Christendommen paa sin Vei, mm ikke for at blive i den. Hvor ofte seer man ikke den, der kjæmpede trofast for Sandhed og Ret, øieblikkelig'i bukke under for Verdens Mishandling, og synke afmægtig til Jorden i Fortvivlelse. Da kommer Verdens Geistlige forbi - see den Ulykkelige, og tage deraf Stof til deres næste Søndagaprædiken, som de med megen Salvelse udarbeide i Tankerne mebens de gaae videre. Der kommer en Digter - han opflammes af Medlidenhed, af Had

29
til Morderen! Al hans Retfærdighedfølelse kommer i Bevægelse - og Digtet er allerede saa godt som færdig. Det bliver da declameret paa en Afrunderholdning, og vinder enstemmigt Bifald. Hvem kommer der? Er det en Snegl med sit Huus paa Ryggen? - Nei, det er en Philosoph mod et System! Rører der sig en usædvanlig Bevægelse i hans Sjæl ved dette førgelige Syn, Saa tæller han til ti og tager det philosophisk! Endelig - kjendte Toner naae den Døendes Sjæl! glade, begeistrende, som Ungdommens Haab! Et Regiment drager med Sang hen ad Veien. Det er Nationens Stolthed og Glæde, det er den unge Friheds Helte, som drage ud tilsammen for at vove Kampen for Sandhed og Ret.« Mægtigt rører Haabet sig i den Ulykkeliges Sjæl og Livsgnisten blusser endnu engang op; det er jo Venner, Kammerater. »De ville hielpe tage mig med sig at jeg kan leve og følge dem, eller idetmindste døe blandt dem jeg levede med i Aanden, kjæmpede med, og for hvis Sag jeg faldt« De nærme sig, see ham; han reiser; sig med sin sidste Kraft, og kalder dem til Hjælp. Og de? - De begeistres, sværge som han at hengive Livet for den gode Sag, og drage saa videre med Sang og klingende Spil. - Da griber Dødens Kulde hans Sjæl, og det sortner for Øiet. Men hvem kommer der hen ad Veien og standser medlidende ved den Døendes Side. O, vi kjende ham vel Alle, den barmhjertige Samaritan (den christelige Kjærlighed.) Han forbinder den Saarede og bringer 30 ham til Værtshuset (Systemet) for at han kan blive pleiet, helbredet. Men blive der skal han ikke, ligesaa lidt som Manden i Parabelen, der fik Penge til at fortsætte sin Reise. Det skulle vi erindre.

Jeg troer jeg har gjort det indlysende, at det Spørgsmaal: Hvad er Ideen? ikke er besvaret endnu, og ikke bliver besvaret i dette Liv; thi et Vidunder var det dog, om et Barn, i det Øieblik det slaaerøiet op skulde oversee den hele lord med alt hvad der findes paa den. Erkjendelsen er et saahant Barn, der endog run hos de Færreste her i Livet slaaer Øiet op; an man da tænre sig at den Ved delte første Blik paa Tilværelsen, skulde opfatte den i sin Helhed og gennemskue dens Dybde? Men noget seer dog Barnet ved første Øiekast pan sin Omgivelse, on noget seer ogsaa Erkjendelsen. Den kan ikke see Kjærligheden i sin Oprindelse, men den kan tilegne sig de Glimt af den som ere aabenbarede, og opfatte den i sin Virkning. Den Kjærlighed, jeg nu vil tale om, sit altsaa den aabenbarede. Men nu er jeg træt, og Stoffets Rigdom overvælder mig, saa jeg maa give mig Tid til at ordne mit Begreb derom.

Mathilde.

31

Fjerde Brev.

»Kjærligheden er taalmodig og mild; den lider alt, troer alt, haaber alt.«

Troer den da Løgneren? Haaber den Seir for det Onde? Lider den det Uværdige? Nei! - Og dog troer, haaber, lider den alt. Dette lyder som en Modsigelse, men den hæves naar vi betragte Kjærligheden som det evige Livsprincip i Tilværelsen som det ene Værende. Kjærligheden er alt, alt andet intet. Vel kan man indvende, at Hadet ligesaa er som Kjærligheden, at Løgneren idetmindste ligesaa ofte som Sandheden viser os sin Virksomhed i Verden, og at der desværre gives flere Exempler paa det Ondes end paa det Godes Tilværelse; men hvad er det Onde andet end Mangel paa Kjærlighed, det Godes Død? Nu kan man vel i almindelig Forstand sige at Døden er, men ikke i dette Ords højere Forstand, hvori det er ensbetydende med at leve. Thi Ingen kunde dog falde paa at sige: Døden lever. Død er jo netop Ophør af Liv og Tilværelse - altsaa er den det Ikke. Værende, i Modsætning til Livet: Kjærligheden, som er det Værende.

32

Kjærligheden alene er, - men hvorledes er den da? Den er taalmodig og mild; den troer alt, haaber alt. Men Løgneren troer den ikke, fordi denne er intet, og naar den intet troer, hvor kunde den da troe alt? Kjærligheden elsker alt, men hader intet; dog er dette langt fra ensbetydende med at den ikke hader. Hvor kunde den være den allfrembringende Magt, den er, hvis den ikke hadede Døden, som bestandigt Søger at tilintetgøre dens Frembringelser? alt og intet staae i evig Kamp ligeoverfor hinanden, og vi Alle deltage enten negativt eller aktivt i Kampen. De Negative staae ligesaa vel i intets Tjeneste som de der aabenbart virke for det Onde, thi Kjærligheden siger jo: Enhver, der ikke er for mig, er imod mig. Netop fordi den er alt, fordrer den ogsaa alt af os, og der kan ingen Halvhed bestaae i vort Forhold til den. Thi ogsaa i os er intets Mulighed, som Halvhed realiserer, og i os er alts Mulighed, som Helheden virkeliggjør, See, derfor fordrer Ideen hele vor Hengivelse, ikke for sin egen Skyld, men for vor Skyld, fordi den har elsket os først.

Og hvorledes gjengjælde vi i Regelen denne Kjærlighed? Ved at elske den sidst, ved at komme til den, naar Verden har forkastet os, og slidt os op, ved at bringe den et Hjerte, hvis første, friske Blomst er knækket og traadt i Støv paa Livets Alfarvei.

33

Nogen ideeløsere Talemaade end den ofte gjentagne »ulykkelig Kjærlighed,« gives der neppe. Og dog hører man den atter og atter omtale og anføre som Aarsagen til hele Livets »grand misère ouvert.« Men jeg haaber at den Tid er nær, da man vil see denne Elendighed i sit rette Lys, og nævne den ved sit rette Navn: grand chimère, thi af intet er den opstaaet, intet er den, og til intet fører den. Den er altsaa en Modsætning til Kjærligheden som udgaaer fra alt og fører til alt; den er Mangel paa Kjærlighed, thi dette er den eneste virkelige Ulykke: ikke at elske.

Kjærligheden maae jo have en Gjenstand, og det en Gjenstand som er elskværdig; thi med fuld Bevidsthed kan jo aldrig noget Menneske forelske sig i andet end det Gode og Skjønne. - Men naar man nu elsker det Skjønne hvor det ikke findes? Saa bliver man skuffet, erkjender at det var Idealet man tilbød i en falsk Form; Formen taber den indbildte Betydning, men Idealet iaber ikke; var det Virkeligt det Gode og Skjønne, saa vil det aabenbare sig for den trofaste Tilbeder, thi Ideen svæver ikke i Skyerne, man behøver ikke at valfarte til den - i den lever, ere og røres vi, og den giver sig tilkjende for os paa utallige Maader, og i utallige Skikkelser. Men den vil ikke tages med Storm! Hvo der ikke vil Vente paa den og arbejde for den, var det saa i 80,000 Aar, er den ikke værd. Den utaalmodige, begjærlige Attraa Viger den tilbage for, medens den afslører sin Herlighed 34 for den, der som Jacob er rede til at tjene for den Elskedes Besiddelse, og saa, om han end bliver skuffet naar Prøvetiden skulde Være forbi, og faaer en Lea istedetfor en Rachel, ikke klager, ikke forsager, men begynder sit Arbeid forfra, og tjener ligesaa mange Aar endnu for sin Brud.

Men om nu det Tilfælde indtræffer: At Kjærlighedens Gjenstand er et Menneske, der er den fuldkommen Værd, men at den bliver ugjengjældt, - er den da ikke ulykkelig? Nei, thi i Længden bliver en oprigtig Kjærlighed aldrig ugjengjældt. Hvad der gjør os værdige til at elskes, maae jo være Kjærligheden i os selv, vor Idee. Thi da Kjærligheden er alt, kan den ikke have sin Gjenstand udenfor sig, der eksisterer jo inter, den kunde forelske sig i. Forelskelsen (i dette Ords ideelle Betydning) bestaaer i at Kjærlig; eden finder sig selv igjen i Aand. Naar den da ikke bliver gjengjældt, maae det være fordi den ikke bliver gjenkjendt, men denne Miskjendelse kan ikke være evig, den maae vige for Erkjendelsen, der lærer os at finde det Guddommelige overalt hvor dets Hjerte banker. Derfor er ugjengjældt Kjærlighed ikke ulykkelig!

Troe ikke at jeg taler som den Blinde om Farverne, at jeg vil bortraissonere den Sorg, der koster Menneskene de bittreste Taarer, at jeg vil afvise dens Klager med et koldt: Det er ikke sandt! Troe I ikke at jeg veed hvad det vil sige, at elske Menneskene med al sin Kraft og Ild, og føle at man mangler Gvne til at gjøre sig 35 forstaaet af dem? At see dem - ak, hvor ofte! ulykkelige, og ikke kunde hjælpe dem! At bære de kjærlige Ord, den trøstende Medfølelse i sin Sjæl, og ikke turde yttre den, af Frygt for at blive misforstaaet, og kun at gjøre Ondt værre. Naar Miskjendelsen først har kastet Sit Slør over os kunne vi gjøre hvad vi ville - det bliver galt opfattet! det forvandsker Trækkene saa hverken Ven eller Fjende kan kjende os mere. Det er Hjertesorg! - Og der gives jo Tider i Livet - hvem kjender ikke dem! - da der er tomt i Hjertet som i et øde Huus, alle Glædens Genier have forladt, og hvor kun Savnet sidder grædende tilbage. Men saasandt Savnet bliver hos os - selv da ere vi ikke ulykkelige! Naar det har grædt ud hæver det trøstet sit lyse Øie mod Himlen, salig i Troen, salig i den stille Bevidsthed om sig selv. At det savner alt, beviser jo at det elsker alt, da man ikke kan

savne og længes efter andet end det man har kjært? Og den, som elsker alt, skal erhverve alt i sin Kjærlighed; thi Ideen, som fordrer alt af os, maae jo ogsaa give - ikke noget, men alt. Ellers var den ikke Kjærligheden, som siger at det er saligt, hellere at give end at tage. Og idet den giver alt, giver den os ogsaa Alle, thi som Kjærligheden er een, skulle vi ogsaa sorenes i den, og kjende os selv igjen i hinanden. Derfor er Kjærligheden aldrig ulykkelig, fordi den bærer Seiren i sig selv; om den end seirer seent, saa seirer den sikkert, og hvad den vinder, er vundet for Evigheden. Lykkelig 36 da Enhver, som Ideen har taget i Favn, og aabnet Adgang til sit skjønne Rige. Lykkelig Enhver i hvem Kjærlighedens Kraft rører sig! For hende er der ingen Ulykke, og ingen Tilbagegang, og ingen Død. Thi om end Jord og Himmel forgaae, skal dog Kjærligheden bestaae!

Hvad jeg her har talt om, er egentlig Kjærlighedsideen, ikke den aabenbarede Kjærlighed, som dog er den, de Fleste ene kjende.

Hvorledes aabenbarer da Kjærligheden sig? Paa mange og mangfoldige Maader; snart giver den sig tilkjende i en »stille og sagtmodig Aands uforkrænkelige Væsen,« snart vifer den sig som det besjælende Princip i Krigernes Rækker, hvad enten det er Aandens Helte beruste sig til Kampen »med Pen og Røst,« eller det er Soldaten, der sætter Livet til for at beskjerme sit Land mod Røverie og Vold. Den sidder som Husalf ved Arnestedet, den gaaer omkring som den milde Velgjørenhed, og lindrer de Fattiges Nød, den trøster de Sorgfulde, pleier de Syge, og taler Livets Ord til dem, som sidde i Dødens Mørke.

Ja paa mangfoldige Maader giver den sig tilkjende for os, men vil Du i eet Billede see dens fuldkomneste Aabenbarelse, da gaae til ham, der var Kjærlighedens Ypperstepræst her paa Jorden, og see ham Aanden, 37 da han græd over Jerusalem, og sngde: O, vidste Du, hvad der tjener til Din Fred!

Kan Du høre disse Ord, og see disse Taarer, uden at rødme over den Betydning, hvori man i Almindelighed tager Ordet Kjærlighed? spørger Eder, saamange ere, der ansee en jordisk ugjengjældt Lidenskab som en stor Ulykke, og ruge over denne Sorg, saa Eders unge, skjønne Tilværelse formørkes, og bliver besværlig for Eder selv og Aadre: Hvorledes ere I tilmode ved at høre disse Ord? Føle I dog ikke det smaalige og egoistiske i Eders Sorg, ved Synet af den Kjærlighed, der sætter Livet til for sine Venner? Og den bebrejder Eder intet, den siger kun: O vidste Du hvad der tjener til Din Fred! Havde Du end aldrig hørt det før, hvad der er det ene Fornødne, saa maae der jo ved disse Ord gaae en Anelse op for Dig om den skjønne Kjærlighed, Menneskekjærligheden, ber giver os Kraft til at hæve os over vor egen, perfonlige Sorg, og leve i og for det Hele. Tør du see denne Kjærlighed i Øiet og sige! Giv mig den Mand jeg elsker, han er det cue Fornødne for mig? -

Jeg har sagt at Kjærligheden elsker alt, men hader intet, ja at Ingen kan hade, som Kjærligheden. Og dog see vi Christus i det øieblik han saae rid ud over den By, hvor Tilintetgjørelsen rasede som en Gift blandt de ulykkelige Indbyggere, da han saae i Aanden hen til den 38 Stund da den skal feire sin høieste Triumph, i det Folket raaber om Kjærligheden: Korsfæst! - vi see ham græde over den. Kun Medlidenhed og Sorg, ingen Vrede rører sig i hans Sjæl. Saaledes er Kjærlighedens Natur: den hader Tilintetgjørelsen, men græder over dens Offere, den hader Synden, men elsker de syndige Mennesker. Og jo høiere og renere denne Kjærlighed er, jo mere maae den hade, jo kraftigere og uforsonligere maae den kæmpe mod det Onde, netop fordi den kun derved kan haabe at frelse de Onde. Forsonlighed er Fandens Politik. Den, man skal forsone sig med, er jo Modstanderen. Kjærligheden, der aldrig kæmper mod Personer, men mod Begreber, kan altsaa ikke forsone sig med Personerne, da den for disse ikke kan nære anden Følelse end Medlidenhed og Deltagelse; at forsone dem med sig - det er en anden Sag! Men dette kan kun lade sig gjøre ved at bekjæmpe det Onde i dem, der hindrer dem i at kjende, og modtage Kjærligheden, altsaa ved onsaar der at møde Fjenden, og ikke vige et Haarsbred tilbage for ham. Hvem er da denne Fjende? Det er Kjærlighedens Modsætning: Tilintetgjørelsen, Døden. Denne Fjende kan den ikke forsone sig med, ikke indrømme det Mindste, thi gjør den det - da vee den! Da har den opgivet sit »Alt!« da er der bragt Søndersplittelse ind i dens Væsen, og Døren er aabnet for Tilintetgjørelsen. Dette skal Enhver betænke, som 39 prædiker Fred og Forsonlighed! Kjærligheden er ingen Helstatsmand, der vil sikre sig mod at blive bestjaalet, ved at lade Tyven komme ind i Huset! Den er ingen gammel Nathue der trøster sin Samvittighed med at den, som sover, ikke synder! Den er aarvaagen og bevæbnet, lige saa gram i Strid, som den er blid i Fred, og naar den møder Fjendens Skarer, er det ikke dens Princip at lukke Øinene, og gaae uden om, men at gaae lige igjennem, og lukke dem op. Den lukker Øiet op; dert er den forskjellig fra den blinde Fanatisme, der hugger om sig med Lidenskabens Vildhed, og ofte træffer Venner, saavel som Fjender. Denne bærer sig ad som et Menneske, der veed at en Forræder har indsneget sig i et Huus, hvor en Flok af hans Krigskammeratet holde Raad; af Iver for at fælde Fjenden gaaer han hen og stikker Ild paa Huset, saa det hele gaaer op i Luer. - Fanatismen er rigiignok Kjærlighedens Allierede, men den Nytte, den gjør, er saa tvivlsom, at Hærføreren kan sige om den: » Gud bevare mig for mine Venner, med mine Fjender skal jeg nok selv gjøre det af«.

Er Modet Hærfører, saa er Fornuften Adjutant, og selv Forsigtigheden er tilstede i Kjærlighedens Leir. Ikke den Forsigtighed, som nedstammer fra Frygt, men Kjærlighedens Omsorg for Andre, dens Bestræbelser for at rykke Klintonen op, uden derved at beskadige Hveden. Naar to fjendtlige Magter kæmpe om en Provinds, slaar det 40

sjældent Feil at den oprindelige Besidder søger saameget som muligt at skaane Terrainet, ja at han ofte undgaaer et Slag, der vilde have dets Ødelæggelse til Følge, medens derimod den fremmede Aagriber kun tænker paa sin egen Ære og Fordeel. Personlighederne ere den Valplads, hvorpaa Aandens Kampe føres; en Seir der vilde have disses Ødelæggelse til Følge, vilde i Viirkeligheden ingen Seir, men et Nederlag være for Kjærligheden. Derfor maae den kjende Terrainet før den angriber, for at vide om det er stærkt nok til udholde Kampen, og fremdeles søge at vinde Befolkningen for den gode Sag, at den ikke selv i sin Uvidenhed flutter sig til Fjenden, og arbejder paa sin egen Undergang. At forstaae Menneskene, og gjøre sig forstaaet af dem, maae være Kjærlighedens Udgangspunct, hvis den skal haabe at vinde Seir. Fanatismen derimod, som selv er blind, forblinder ogsaa Aadre, saa de overseer det Gode og Ophøjede, der som oftest ogsaa er dens Drivesjeder. Misforstaaelsen reiser sin Muur imellem dem, og bringer dem ikke sjældent endog til at føre Vaaben mod hinanden, de som oprindeligt vilde det Samme, og elskede det Samme. At det Onde stifter Skade - Gud veed det er slemt - men det er der dog Mening i. Derimod naar det oprindeligt Gode misforstaaer sig selv og sit Kald, saa det i sit blinde Sværmerie bliver et Redskab for Tilintetgjørelsen - da maae Englene i Himlen græde! 41 Derfor erkjender jeg med Glæde »Mildhed og Overbærenhed mod de Svage, som det bedste Vaaben i Kampen med Pen og Røst«, men jeg proclamerer tillige i den almægtige Kjærligheds Navn: Had, brændende, uforsonligt, og i sin Uovervindelighed alt overvindende Had til Svagheden, Løgnen og alle Tilintetgjørelsens Redskaber!

Mathilde.

42

Femte Brev.

Jeg har idag isinde at bede Eder om at forklare mig Betydningen af et Ord, der altid har staaet saa tæt tilsløret, og i saa ubestemte Omrids for mig, at det har været mig umuligt at forstaae hvad det er I egentlig ville betegne dermed, skjøndt jeg hverken har sparet Tid eller Eftertanke.

Hvad er Kvindelighed? - Hvad den ikke er, har jeg tidt nok hort: » Det er ikke kvindeligt at tage lange Skridt! - Det er ukvindeligt, at tale saa uforbeholdent med en Herre. Det er ikke kvindeligt, med Lidenskab at forfægte sin Mening! Det er utilgivelig Synd mod Kvindeligheden, at tænke mere paa Samtalens Gjenstand, end paa den, man taler med o. s. v., o. s. v. Saaledes kunde jeg blive ved, til der ikke er andet tilbage end et Spørgsmaalstegn, hvilket virkelig ogsaa forekommer mig som et passende Sindbillede paa Kvindeligheden, og i det Hele paa Kvindens Tilværelse. Kan jeg da ikke fristes til at udbryde: Men hvad i al Verden er da kvindeligt? - Jeg pleier dog undertiden at kunde danne mig 43 et meer eller mindre tydeligt Begreb om en Ting, som beskrives mig ved Negationer, men her staaer min Forstand stille, og jeg har, trods al Eftertænkning, ikke tydeligere Begreb om Kvindeligheden, end I havde, og rimeligvis have endnu, om Ideen. Det kan jo Være at det kommer af at jeg er uindviet i Mysteriet, kanskee skjuler der sig bag dette Spørgsmaalstegn en heel Verden, som er mig ubekjendt. Isaafald skyldte I mig virkelig at gjøre et Forsøg paa at aabne mine Øine for den, og skaffe mig Adgang dertil. Jeg er lærvillig, og tager gjerne imod Undervisning, hvor den bydes mig, saa jeg tør næsten love at det ikke skal være spildt Uleilighed, om En af Eder paatog sig at give mig Opiysning i denne Sag. I maae dog selv vide Besked derom, I maae jo absolut erkjende Kvindeligheden for noget overordenlig Herligt, siden I bringe den saa tunge Offere.

Imidlertid har den dog ikke sjældent vist sig for mig i mangehaande Skikkelser: Snart som en Spændetrøie, der skulde hindre Ungdommen i at, »rase«, snart som et Slør, snart som en Barnepige o. f. v.

Som en Barnepige? Aa, ja! Man kunde ogsaa sige om et Ledebaand, thi Kvinden kommer aldrig - takket Være dens Omhyggelighed! - ud over den allertidligste Barndomsperiode. Naar et Barn er et Aarstid gammelt begynder det allerede at gaae, og Forældrene see med Længsel den Tid imøde, da det skal kunne »gaae 44 alene« Kvinden kommer aldrig saa vidt som den aarsgamle Lille - hun lærer aldrig at gaae alene.

Jeg vil ikke tale om at hun i aandelig Henseende tilsyelandende driver med Strømmen. Jeg er, Gud skee Lov! ingen Menneskekjender; jeg bedømmer Folks Character efter deres ydre Liv og Maade at være paa, men jeg veed tillige at bette sjældent er en sand Aabenbarelse af det indre, men langt oftere en Maske derover. Derfor er det overhovedet vanskeligt at dømme om hvorledes det indre er; men jeg haaber at det indeholder skjulte Skatte, og jeg troer, at mange Mennesker, hvis man fik Adgang til deres Allerhelligste, vilde vise sig at være langt selvstændigere end man havde ventet at sinde dem. Hvor kan man andet end beklage at denne Adskillelse mellem det, der synes at være, og det der er, finder Sted, især da det gjør det saa hankeligt at lære hinanden at kjende, at Livet kommer til at ligne en Legen Skjul eller Blindebuk; men det er en Ulykke, hvori atter den fortvivlede Kvindelighed har Skyld - den er jo Tørklædet, som bindes for

Øinene. Selv hindrer den os i at lære sig at kjende.

Jeg vil altsaa ikke tale om at »gaae alene« i den alvorligste Betydning, thi her kan Enhver kun svare for sig selv, da vi ikke kjende de Andre. Alt hvad man kan sige er at Skinnet er imod - tilsyneladende Driver Svins den med Strømmen. Men paa Gaden - der gaaer hun ikke alene, idetmindste ikke om Aftenen, og heller 45 ikke om Dagen, uden at hun gaaer troligt i sit Ledebaand, aldeles som de Andre, med samme pæne smaae Skridt, samme studeerte Bilk (überall und nirgends), samme Manerernes Uniform. »Det er Smaating«, sige I vel. Ja det er netop Ulykken - er der en Djævel til, saa er han sammensat af smaating og Negationer! David kunde fælde Goliath - det forstaaer jeg! Men træffe alle disse Smaating, der klæbe sig fast ved et stakkels Menneske, og suge Blodet af hans Aarer, og Livet af hans Aand, kan ingen Magt hvor stor den saa er - ja, jo større den er, jo mindre kan den udrette noget her, thi det Lige fældes kun af det Lige. Smaaligheden kan vel et Øieblik see ud som en Kjæmpe, naar den udvider sig i al sin Størrelse, men naar saa Storheden troer at kunde møde den som Fjende, og dristigt hæver sit Vaaden imod, svinder den ind til intet - splittes ad igjen i alle de Millioner Smaating hvoraf den er sammensat. »Det er jo Ingenting, hvad er det Værdt at gjøre Ophævelser over!« o. f. v. Netop fordi det er intet, er det farligt, thi der er jo et Intet som er Kjærlighedens, Livets, alts Fjende.

Vogt Jer for Smaating! De have fældet Mange og ville fælde Mange efter Eder - og deres Offere gaae til Hel!

Undskyld denne Afvigelse fra den lige Vei, hvorpaa jeg dog nu allerede igjen befinder mig. Da jeg imidlertid har sluppet Traaden i min Tankegang, vil jeg begynde 46 med en Idee, som netop opstaaer hos mig: Ansee I det ikke for en Skam, at blive fornærmet af Andre? Er det nogensinde arriveret, uden at I have følt Eder nedværdigede derved, som om I selv havde gjort Eder skyldig i noget Upassende? Saaledes har det idetmindste været Tilfældet med mig. Har jeg haft Hovedpine eller anden Fortred, lattede det altid mit Hjerte at klage lidt derover, og lægge Beslag paa min Omgivelses Deltagelse. Men var der en enkelt Gang hændt mig noget Ubehageligt af den før omtalte Art, kunde jeg umuligt have nævnt det for noget Menneske, det vilde have forekommet at jeg isaafald havde givet mig til Priis. Viser ikke denne sikkre Følelse af at det er os selv, vi maae tilregne Ansvarer for de Fornærmelser, der tilføies os, at vi have faaet det Skjold i Vuggegave, som er en bedre Beskytter, end en Tjener i Hælene paa os. Hvad vi frygte er jo ikke Bold og Plyndring; for Uheld af den Natur, ere Mændene ligesaavel udsatte, som vi. Vi frygte for en anden Slags Overfald, for Fornærmelser. Men er ikke denne Frygt et Tegn paa en ond Samvittighed, et sørgeligt Bevis paa hvor svag Kvindeligheden føler sig - saa svag, at den ikke længer selv kan sikkre os mod Paatrængenhed, men anseer en Karl eller en lille Dreng for nødvendig til vor Beskyttelse, naar vi vove os ud alene. Ogsaa jeg har gjort mig en Idee om Kvindeligheden - vidt forskjellig fra Eders, og skal jeg sige Eder hvorledes? Jeg har troet at Kvindeligheden 47 Var den sikkre Følelse af vor Ukrænkelighed, som holder Angrebet fjernet, medens Ængstelsen fremkalder det, den skarpe, uoverstigelige Grændse - ikke mellem Mand og Kvinde, men imellem Renheden og det Urene, den Selvtillid, som er Begrundet i Bevidstheden om hvor lidt interesserende en Gjenstand vi maae være for Raaheden, som kun søger hvad der er den selv ligt. Om den end nærmede sig, maatte den jo snart indsee sin Feiltagelse, og trække sig tilbage med et foragteligt: Ikke andet! Selv om den stod ved Siden af os, var der et Svælg imellem, en Umulighed i at den kom os nær - den Umulighed hedder Forskjel. Om den end gik saa vidt at henvende sine Ord til os, var det jo ligesaa lidt os, de bleve sagt til, eller os, de traf, som om de aldrig havde kommet over dens Læber. »Jeg« er jo ikke mine Klæder, eller mine Manerer og mit Udseende, men min Personlighed, min Aand og Character. Altsaa af dem, der mangle Aand, og have en raa Character opfattes jeg slet ikke, eller jeg opsartes galt, og da er det jo ikke mig, de henvende sig til, ikke mig, de tale om, men deres egen gale Opfattelse personificeret, et imaginært Væsen, som aldeles ikke existerer. Jeg existerer ikke for dem, kan ikke fornærmes af dem, uden netop hvis der er noget Tilsvarende i min egen Natur. Derfor er jeg vis paa at traf en Fornærmelse mig, følte jeg mig berørt af Raaheden, da maatte jeg være mere eller mindre beslægtet med den, og jeg vilde isaafald søge Skylden hos mig selv, Frelsen hos mig selv, ved at forædle mit 48 Væsen og min Character, saa jeg deri besad et Dannevirke, der sikkrere beskærmede mig mod Overfald, end alle fremmede Leietropper.

Jeg veed nok at hvor, jeg tør sige uafviseligt dette er, som Theorie betragtet, vil det kun efterhaanden lade sig overføre i Praxis, og komme I med den Indvending at det dog neppe vil Være tilstrækkeligt at lade sig følge hjem om Aftenen af Kvindeligheden, saa kan jeg ikke svare andet end: Nei, nu da Kvindeligheden engang har erklæret sig umyndig, og bekjendt sig at Være aldeles magtesløs og ude af Stand til selv at forsvare os, tage Folk den naturligviis paa Ordet, og behandle os som de, ikke uden Aarsag, troe sig berettigede til, Derfor maae vi følges, passes paa og beskyttes. Om nu en Enkelt føler sig stærk nok til at, »gaae alene« og derfor ikke tager i Betænkning at sætte sig ud over Formen, - saa falder det aldrig noget Menneske ind at hun gjør det af Princip, de troe derimod at Karlen har været paa Vagt; dette Øieblik, hvor hun træffes tilsyneladende ubevogtet, bliver ikke ubenyttet - og næste Gang lader hun sig dog følge! - Det gaaer her, som altid, at den Enkelte maae lide for hvad de Mange have forbrudt, thi der er ikke efter Undtagelserne, men efter Regelen at Begrebet om Kvinden dannes. Det hjælper mig saa godt som intet, om jeg end føler mig nok faa stærk og uantastelig - saalænge den store Pluralitet af Eder ere svage, halvgtige Væsner, bliver jeg dog behandlet som svag; thi af Mængden betragtes jeg ikke som Personlighed, 49 men som Fruentimmer. Hvad kjende Folk, vi møde paa Gaden, til Vor Personlighed? Var Kvindeligheden i

Reglen det for os, som den skulde være: ikke en negativ, halvudslukt Følelse af at der ikke bør tilstøde os noget Fornærmeligt, men en klar levende Anerkjendelse af at vi ikke bør have nogen ydre Beskyttelse behov, da vilde det: at være en Kvinde, Være os endnu mere til Betyggelse, end det nu er farligt for os og udsætter os for Angreb. I ethvert Tilfælde gaaer det ud over de stakkels Undtagelser: sætte de sig ud over Formen, saa udstødes de af Samfundet, og det er det Samme for den, der er opfyldt af Higen efter at virke til dets Nytte og Ære, som det er for en Mand at blive sat ud af sin Virksomhed, at tabe sit Livs Maal og Hensigt, altsaa at døe; og indordne de sig under Formen, da opnaae de ikke her i Livet den Frihed, hvori først ret deres Kræfter vilde udvikle sig, og deres Aands vinger udfolde sig. De ville bestandigt føle et Tryk, som hæmmer deres Virksomhed, og forkorter deres Liv. Thi der gives Characterer, for hvem Trældom, ligemeget i hvilken Form og til hvilken Grad, er en langsom, men sirker Død. Af to Onder maae man dog helst bælge det Sidste, thi da kan man jo haabe at paavirke sin Tids Begreber, saa der hanes Bei til en liberalere Opfattelse og Anerkjendelse af Personlighedens Berettigelse, at paavirke Pluraliteten af sit Kjøen, saa den Selvfølelse, den Erkjendelse af sit eget Værd vaagner hos hende, som ene kan give hende Krav paa Andres Anerkjendelse og Ærbødighed. 50 Skjøndt jeg ingen Menneskekjender er, Veed jeg dog undertiden saa vist hvad I ville indvende imod mig, at jeg f. Er. i dette Øieblik tydeligt kan høre Eders utaalmodige Udbrud: »Det er dog kjedsommeligt, som Du koger Suppe paa en Pølsepind! Er det en saa vigtig Sag, om vi blive fulgt hjem om Aftenen eller gaae alene, at. Du deraf kan tage Anledning til at tale om Trældom, Undtagelsers Opoffrelse, Død o. s. v. vi indsee slet ikke hvad rart der er ved at gaae alene paa Gaden« o. f. v.

Saa kunde jeg altsaa ligesaa gjerne have skrevet til mit Strikketøi, som til Eder, jeg vilde kance have blevet vel saa godt forstaaet. Jeg har jo netop søgt at vise hvor stor Betydning disse Saakaldte Smaating have, at pege hen til den Kilde, hvoraf de oprinde. Det har altsaa været forgjæves! - Jeg vil dog lade det staae, fatte ny Taalmodighed, og bede Eder gjøre det Samme; jeg er langt fra færdig med hvad jeg har at sige, men jeg vil opsætte Skriveriet, til jeg troer at kunde gjøre det nogenledes tilfredsstillende. Tilgiv min Utaalmodighed - den kommer af Interesse for Sagen, og af Fortvivlelse over at jeg kun saa slet er istand til at anskueliggjøre den for Eder: jeg idetmindste er aldrig urimeligere end naar jeg føler mig selv skyldig i Misforstaaelsen, fordi jeg er mig min Mangel paa en klar Fremstilling, og paa Gave til at sætte mig ind i Læsernes Tankegang og Opfattelsesevne bevidst.

Mathilde.

51

Sjette Brev.

Jeg er nu kommet til et Punct, hvori jeg frhgtter at vi aldrig blive enige, det nemlig, om Kvindens Frihed er indskrænket, om hun lider af særlige Tryk, den Trældom fraregnet, hun som Menneske er underkastet, og i Forening med Menneskeslægten skal frigjøre sig fra. Jeg veed nok at I sige nei, men jeg siger jo, thi naar jeg føler Spændetrøien hindre hver usædvanlig Bevægelse jeg vil gjøre, kan jeg hverken ignorere eller benægte dens Tilværelse. Med den Sikkerhed, som Erfaringen giver, siger jeg derfor høit og lydeligt: At der øves Tvang mod Kvinden, thi den bliver udøvet mod mig, ikke i min Egenskab af Menneske eller Personlighed, men i min Egenskab af Fruentimmer. Og fordres der Beviis, saa kan jeg frenvise Spændetrøien, der ligesaa vist vil vidne for at jeg siger Sandhed, som Synet af Lænken om Benet paa Slaven vidner om hans Stilling.

Rettesnoren for Bedømmelsen af Mandens Handlinger er: Ret eller Uret, for Rvinden derimod bliver dette Hensyn betragtet som underordnet, idetmindste 52 som aldeles privat. Hvad hun har at svare for er ikke om det hun gjør, er rigtigt eller urigtigt, men om det er passende eller upassende, om hun derved udviser Takt. Og hvad er da det Passende? Det, som passer til Formen, de Bevægelser der kunne udføres uden at Spændetrøien generer. Og hvad menes egentlig med det mystiske Ord Takt? Det, at Alle skulle dandse efter den almindelige Menings Pibe, at de forskjelligste Sange skulle gaae paa samme Melodie, samme evige: Ach Du lieber Augustin! At der gives Digte, som skulle synges til »egen Melodie«, og kun saaledes kunne høres i al deres naturlige Rigdom og Tankefyldte, det ignorerer man. Er det liberal?!?

Jeg gjentager det: Der øves Tvang imod os, og det den værste Tvang, som nøder os til at træde vor egen Personlighed under Fødder, nøder os til at taale det Uværdige. Jeg har været begejstret for Menneskeværd og Selvtændighed, jeg behøver ikke at sige har været, thi jeg er det endnu, skjøndt jeg har maattet opgive min Selvtændighed, og med den en stor Deel af mit Værd som Menneske, fordi denne Værdi i sin oprindelige Form er en Mønt, som Nutiden ikke vil bruge - den er ikke i Mode! Og heller end være det ægte Suld, og ligge hen som en Skuepenge, vil jeg byttes om i gangbar Mynt, om saa de tre Fjerdedele af Værdien gaaer tabt derved. Ellers er det en Husbond, der giver sine Folk Fæstepenge, idet han antager dem i sin Tjeneste, men 53 naar Personligheden vil give sig i Menneskehedens Tjeneste, er det den selv der maae give

i Fæstepenge, som oftest den bedste Deel af de Kræfter, hvormed den skulde virke til Gavn og Glæde i Verden. Det er haarde Vilkaar!

Jeg har underkastet mig disse Vilkaar, thi noget er bedre end intet, ja bedre end alting, naar man kun kan være alting i og for sig selv, men derimod noget for Verden. Derfor søger jeg at faae min »egen Melodie«, til at passe til den almindelige Takt, skjøndt jeg med Hjertesorg bemærker hvorledes den derved taber den bedste Deel af sit Indhold. Men den Sang, som Ingen hører, er jo ganske tabt! Og nu retter jeg mine Handlinger ikke alene efter hvad der er godt eller ondt, men efter hvad der er passende eller upassende, ja i Regelen mest efter det Sidste; thi jeg gjør tidt noget, som er imod mit Princip, fordi det er upassende at lade det være, og det høieste Gode, Naturligheden, fornægter jeg dagligt, fordi det ikke bliver anseet for passende at være som Vorherre har bestemt det, naar ikke »Skik og Brug« har underskrevet hans Lov, og erklæret den for gyldig, og det gjør den kun ved negative Naturer. I ansee det for en Fornærmelse, naar man forudsætter at I ere affecterte. Spørger man derimod mig, om jeg er det, da svarer jeg: »Ja, tidt og mange Gange! Og blind maae den være, som har seet mig jævnligt, uden at opdage det!« Men det er ikke min Skyld, idetmindste ikke min Feil, 54 thi Nødvendigheden har gjort den værste af alle Feil til en Dyd for mig. - Naar en Røver overfalder den Reisende med sit: »Pungen eller Livet!« da er der ingen Nødvendighed tilstede, men et Valg, og jeg finder det ganske naturligt, om en Mand der nu engang havde det Princip: ikke at lade sig noget aftvinge, i dette Tilfælde lod sig skyde, om han saa kunde købe sit Liv for to Mark! Men naar Samfundet siger: Din Selvstændighed eller en Deel af Din Virksomhed! - da er der intet Valg, da maae Du opgive Friheden, thi Frihed uden Virksomhed, er som en Konge uden Kongerige, et Navn, en Lyd, en Sang, Ingen hører, en Glæde, Ingen deler. Virksomheden derimod, selv i Slavedragt, har en vidunderlig forløsende Kraft, selv lænket bidrager den til Andres Befrielse. Derfor er der intet Valg, men en moralsk tvingende Nødvendighed tilstede, naar Tidsaanden byder at vælge mellem vor Selvstændighed og vor Virksomhed. Og det gjør den! Den gjør det, skjøndt den burde kunde indsee at den Frie bedst kan virke til Nytte og Ære for den, den forlanger det af os, fordi vi ere Fruentimmer!!

Naar en Mand sætter sig ud over Formen, bliver han betragtet som en Original. Gjør et Fruentimmer derimod det Samme, saa bliver hun stemplet som et aandeligt Misfoster, saa advare Mødrene deres Døttre for hende, og Ingen giver sig af med hende, uden for at faae noget at lee af, noget at fortælle om hende. 55 De Bedste betragte hende med et medlidende Smil, de Væste takke Gud at de ikke ere som hun! I Virkeligheden er hun udstødt af Samfundet, thi Ingen vil indlade sig med hende, og, om hun end kommer nok saa meget sammen med Andre, er hun dog ikke i nogen Forbindelse med dem, thi Fordommen staaer altid imellem. Hendes Personlighed er saaledes sat ud af Virksomhed, den befinder sig midt i Livets Larm og Interesser, ligesaa isoleret og afskaaret fra alt Samliv med Andre, som Robinson paa sin Ø. Og det er dog ved Personligheden, ved personlig Indvirken paa de Enkelte, at Kvinden kan have nogen Indflydelse paa det Hele, kun paa denne Maade at hun kan paavirke sin Samtid. Men selv om hun føler sig kaldet til at virke i en større Kreds, selv om hun som Skribentinde kan henvende sig til Alle - hvor enstidig, og derfor falsk, er ikke hendes Opfattelse bleven! Om hun end har bevaret sig reen for bitre og hadefulde Følelser, saa kan hun ikke have bevaret sig for Foragt, og ialfald mangler det Bedste i hendes Livsanskuelse: den milde, taknemmelige Kjærlighed, som aldrig den føler, der fra et isoleret Standpunct har seet ud over Menneskeslægten, men som efterhaanden vaagner hos Enhver, der har levet sammen med Mennesker, og i Familielivets stille Fristed fundet Lægedom for Livets Modgang, hos Enhver der har leet med de Glade, grædt med de Bedrøvede, og fundet »Roserne, der vore i Dale«.

56

Det er ikke godt, at Mennesket er alene! Heller end holde fast ved en Frihed der udelukker os, og hæmmer vor Virksomhed, maae man forbindes med Menneskene ved samme Trældom, og forenes med dem i samme Kamp for Friggjørelsen! Den Ensomme lever kun halvt, og det endda kun for sig selv - heller Lænker, end en saadan Frihed! Og kunde jeg med min lænkede Haand føie, om end kun een Steen til det Frihedstempel, hvori vore Efterkommere skulle boe i Lys og Glæde, da vilde jeg ikke bytte Skjæbne med den omvandrende Sanger, som synger Frihedshymner udenfor, om han end selv føler sig ubunden, som Lærken, der svinger sig høit og jublende op i den klare Luft. En vemodig Erindring om en svunden Drøm, vil være alt hvad jeg føler, og Tak til Gud for Virkeligheden, der glædeligt vidner for mig, at jeg har valgt den bedre Deel. Men en usigelig smertelig Følelse er det, at maatte sige til sig selv: Havde jeg kunnet udvikle mig, uhæmmet af alle smaalige Hensyn, og arbeide med ubunden Haand, vilde jeg ikke alene være en langt rigere og mere udmærket Personlighed, end jeg er nu, men Frugten af min Virksomhed vilde været mangefold større.

Dette synes Eder kanskee at være altfor privat til at have nogen almindelig Interesse, men seld den Enkeltes personlige Indvendinger maae tages i Betragtning, naar man kan ansee dem for et Udbrud af den Klage, der lever skjult i Manges Hjerter, og som dog seent eller 57 tidligt vil frembryde i al sin Bitterhed. - I Andre paastaae jo rigtignok at I ere frie - det klinger underligt, naar man betragter Eders Liv og Væren, men I maae jo selv vide det bedst. Lad saa være at det i Regelen er saa, at Kvinden kommer til Verden med Snørliv paa, uden hvilket den ikke vil anerkjende hende, ligesaa lidt som »Frue Rævinden« vilde vide af nogen Frier, der ikke havde »røde Buxer og ni Haler« - saa veed jeg dog at der gives Undtagelser, og det er i deres Navn jeg taler, som Repræsentant for dem at jeg fremstiller mig, og protesterer mod den Tvang, Samfundet udøver mod os.

Hvis Eders tid gjentagne: »Vi ere frie, - vi have al den Frihed vi behøve!« ikke blot er en udenad lært Floskel, I sige frem uden at forbinde nogen Idee derved - hvis I virkelig sige det i Følelsen af at intet Hensyn, I ikke selv ansee for gyldigt, controllerer Eder, i den glade Anerkjendelse af at Friheden er i Eders egen Haand, og ikke hindres af noget ydre Baand, da vil det ikke være svært at vinde Eder for den Sag jeg plaiderer. Thi det er et Kjendetegn for den Frie, at han er frisindet; kun Slaven er despotisk.

Og kun den feige Meningsløshed, eller den letsindigste Tankeløshed kan nægte at det er vilkaarligt, urimeligt, ja grammatikalsk urigtigt at ville conjugere Undtagelserne efter Regelen. Det er at benægte deres Idenditet, og saaledes at benægte Vorherres med det Samme, da 58 det dog er ham, der har skabt dem. Troe I at han har taget Feil, at det var i Distraction, han frembragte dem, da er det smukt at I komme ham tilhjælp ved at tilintetgjøre den Forskjel der er mellem dem og hans andre Skabninger, ja det er simpelt hen den christelige Kjærligheds Pligt, at skjule - selv Vorherres Synders Mangfoldighed! I antage rimeligviis at han begynder at gaae i Barndom, hvilket hans høie Alder efter al menneskelig Beregning maae tale for, og af puur Ædelmodighed paatage I Eder Formynderskabet over ham paa hans gamle Dage! Det er unægteligt et rørende Bevis paa uegennyttig Opoffelse, men jeg veed fra paalidelig Kilde at han trods sin stigende Alder, endnu er rask og rørig (han sover ikke engang Middagssøvn) og at der efter al - overmenneskelig Beregning er Udsigt til at han endnu vil staae i sin fulde Manddoms-Kraft, naar vi forlængst ere Støv. Vogt Eder for ham! Til en Tid kan han vel taale Eders »Legen Konge,« men hvis I haandtere for slemt med hans Skabninger kan det vel være at han gjør en hastig Ende derpaa, til liden Slæde for Eder.

Vær overbevist om at han har haft en Hensigt med at gjøre Undtagelserne forskjellige fra Regelen, og at I ikke kunne tilintetgjøre den, uden at tilintetgjøre Individet selv. Hvad Gud har adskilt kan Mennesket ikke forene, men vel forbinde, sammenlænke med Samfundets stærkeste Kjeder. Men dette er ikke Veien til at opnaae Enhed, thi den Forskjellighed, som med Magt fængsles under den 59 almindelige Form, saa den ikke kommer tilsyne, gjærer som en skjult Gift i Samfundet og føder Splid og Tvedragt. Under denne falske Enhed næres Adsplittelsens Aand i det Indre, og jo længer det varer, til den yttre sig, jo flere Kræfter samler den, til den endelig sprænger alle Baand, de hellige med de vanhellige, og Menneskeslægten gaaer tilgrunde, som et Bytte for dens Raserie.

Anderledens vilde det have gaaet, om Modstanden kom tilorde itide, saa den, hvis dens Fordringer vare uretmæssige, kunde blive bekjæmpet istedetfor at blive skudt tilbage. Det tyder ikke paa nogen Tillid til en Sag, ikke at turde underkaste den en aabenlys Prøvelse, og den, som kaster den bestaaende Samfundsorden sin Handske, viser denne et af to større Agtelse end den, som ikke tør eller ikke vil modtage Udfordringen; thi den første agter den dog en Undersøgelse værd.

Troe I ikke at Enheden bedst vilde opnaaes naar hver Enkelt fik Lov til at udvikle sig efter sin Natur, uhindret og uhæmmet af overflødige Hensyn? Harmonie bestaaer jo ikke i at kun een Tone faaer Lov til at klinge, men i at de forstjellige gaae op i en høiere Enhed. Naar Enhver synger i sin egen Tone, vilde selv den, hvis Liv syntes Dig »at skurre som en selsom Dissonans«, hvis Du opfattede det ude af Sammenhæng med det Hele, bidrage til at gjøre Harmonien fuldendt naar det hørtes i Samklang med de andre Toner. Vel kom mange virkelige Dissonanser og falske Toner til at høres, som 60 ellers ikke vilde bemærkes, og meget kom for Lyset, som vilde vække Forargelse, thi Ingen af os er jo feilfrie; men netop ved at det Onde kommer for Dagen kan det blive bekjæmpet, ikke ved Mundkurv og Spændetrøie, men ved Fornuft og Argumenter. Det blev da ikke alene Toppen af Udkrudtet (Yttringen af Feilen), som blev hugget af, men det blev rykket op med Rod, saa Blomsterne uhindrede kunde spire frem.

Jeg er langt fra at gjøre Regning paa i den Grad at kunne paavirke den almindelige Mening, at den med Hendyn til mig og de, som samtidigt med mig lide ved dens Fordomme, skulde vise sig liberalere end hidtil, og gjøre store Indrømmelser. Jeg erkjender fuldkomment at den, som vil leve med og for sin Tid, maae underkaste sig de almindelige Vilkaar, og trøste sig med at kjæmpe for Fremtiden, ligesom Fortiden har kjæmpi for os. Vi høste hvad Fortiden har saaet; hvad vi saaer, kan først Fremtiden høste. Derfor maae vi ingen Løn fordre her i Livet, vi maae ikke blive utaalmodige, om end vor Stræben ingen tilsyneladende Fremgang har, thi den maae have Tid til at fæste Rod og spire. Hvem der har virket mest er ikke altid den, som paa sit Dødsleie kan sige: Det eller det har jeg udrettet i Livet, thi en Anden, som ikke kan pege paa Udbyttet af sin Stræben, men som dør med den glade Bevidsthed at have levet med sin Samtid, gennemtrængt af dens Interesser, saa disse igjen fra ham have meddeelt sig til 61 Alle, han kom i Berøring med, og virket oplysende, oplivende og begeistrende paa Andre, forlader kanske en langt velsignelsesrigere Virkekreds, om end dens Følger først vise sig aabenbart, naar hans Navn forlængst; er glemt, og hans Minde udslettet af Livet. Paa denne Maade er det isaer os givet at virke i Verden, og til at fremme denne Virksomhed, skulde vi anvende al den Indflydelse vi ved Personligheden opnaae over de Enkelte. Er det Tilfældet, at den virkelig anvendes saaledes? Hvor gjerne vilde jeg ikke sige et freidigt, fuldkomment Ja - og ja siger jeg, men desværre ikke ubetinget. Ja i Særdeleshed, og nei i Almindelighed. Mange elskelige Kvinder udøve denne Indflydelse i en viid Kreds, og benytte deres Herredømme over de Enkelte til at fremme den, men hvor mange findes der ikke ogsaa, som kun anvende det til at tilfredestille deres egne Luner, og deres usle Forfængelighed. De gjøre jo absolut Skade, og blive derfor ogsaa som oftest ringeagtede af Alle, der kjende dem. Men nu de, som ingen Indflydelse have, skjønndt de kunde have den, ere de ansvarsfrie? De, som kun leve for at more sig, og være elskværdige, som ingen

Fortræd gjøre, men heller intet Godt - hvad skal man dømme om dem? Man maae jo, naar man seer sig om i Livet, absolut komme til det Resultat, at de fleste Mennesker kunne henføres til denne sidste Klasse, thi naar man hører en Enkelt tale om Andres Feil og Mangler med samme Lidenskab, som om de tilhørte ham 62 selv, og som det var ham, der havde Ansvaret for dem, bliver det altid betragtet som Arrogance og Indbildskhed, aldrig som en Yttring af Kjærlighed, hvilket det dog er. Der ligger en sørgelig Characteristik over den almindelige Menneskekjærlighed i Cains Ord: »Er jeg min Broders Vogter?« Ja vist er Du saa, og derfor skal Du forsvare for Gud, ikke alene det Onde, Du selv tilføjer ham, men ogsaa det Du udeltagende og uhjælpssom seer paa at Andre gjøre ved ham. Enhver af os er sin Broders Vogter, og vee os, dersom vi ikke frit tør løfte Øiet mod Himlen, naar den evige Kjærlighed kræver os til Regnskab for ham.

Og dog seer Du roligt paa hvorledes Løgn og Uretfærdighed hersker i Verden, og kjæmpe for at slaee Sjælene ihjel, Du veed at selv Frihedens hellige Navn misforstaaes og misbruges, saa det bliver et Vaaben i Tilintetgjørelsens Haand, og et Skjul for Despotiet, Du seer Milioner af Dine Brødre gaae tilgrunde i Kampen for Sandhed og Ret - og Du betragter det som en anden Comedie, finder at. »det er en interessant Tid at opleve« - men at det i mindste Maade kommer Dig ved, at Du kunde have andet at gjøre, end at sidde i en Sopha og see til, falder Dig naturligvis aldrig ind. Hvorfor ere vi da Mennesker, uden for at deltage i Menneskehedens Kampe og Interesser? - Kanske for at lave Mad og stoppe Strømper!

Er da aldrig den Tanke opstaaet hos Dig, at det 63 ogsaa er Dig, der kjæmpes for, da Du som Menneske bliver delagtig i Følgerne af hver Frihedens og Retfærdighedens Seir, at om Du lever paa en Tid, som kaldes oplyst, og i Forhold til Fortiden virkelig ogsaa er det, da har denne Oplysning kostet Menneskeheden uhyre Offere, og den Frihed hvori Du lever og udvikler Dig, er erhvervet med Tab af saamange af dine Medmenneskers Lykke og Fred. Har Du da ingen Taknemmelighed i Din Sjæl, ingen Æresfølelse, at Du saaledes modtager Følgerne af Seiren, (Du, som end ikke i Tanken har været »med«) en saa dyrekjøbt Seir, uden at noget Ønske rører sig i Dig om at gjengjælde. Du modtager alt hvad der tildeles Dig af Kampens Udbytte med en skjødsløs Nedladdenhed, som om det egentlig var Dig der udviste en Naade, ved at række Haanden ud derefter.

»Men hvad skal jeg gjøre? - Hvad kan jeg udrette til Gavn for Menneskeslægten?« udbryder Du vel, dersom Du har gjort mig den Ære at høre paa mig. - Du har vel Ret i at Din Indflydelse kun er ringe, at det Du kan give fast er for intet at regne, mod alt hvad Du har modtaget, men noget har Du dog at give, og det er ret beseet baade det meste og det mindste et Menneske nogensinde har offret for en Sag - sit Hjerte! Lær Menneskeheden saavidt muligt at kjende, elsk den, lev med den lid med den, - da kommer Virksomheden af 64 sig selv, thi Enhver der i Aand og Sandhed lever med sin Tid, lever ogsaa for den. Da vil Du ikke længer betragte Menneskene som Fremmede, men som Brødre og Søstre, og søsterligt vil Du hengive Dig til dem i Kjærlighed. Da forsvinder det sørgelige »mit,« og »Dit«, af Din Tanke; Livets Sorg, saavel som dets Glæde, dets Elendighed saavel som dets Rigdom vil staae for Dig som »vor«, og Din individuelle Svaghed vil tabe sig i Din universelle Styrke.

See, det er hvad jeg fordrer af Eder - vidt forskjellig fra Emancipationens øvrige Tilhængere, der ansee Eder for de Forurettede, og fremtræde med Fordringer paa Eders Vegne. Den »Erhebung«, jeg opmuntrer Eder til, koster hverken »Blæk eller Blod,«*) da det ikke er en Erhebung mod, men over Forholdene til Betragtningens Standpunct, thi ikke i blindt Sværmerie, men i Erkjendelsens Kjærlighed, skulle I hengive Eder til Verden. Heller ikke vil jeg raade Eder til, ifølge Sibyllas Forslag, at gjøre en Udvandring til »Ideens store Rige,« fra denne Jammerdal (kun jammerlig ved vor Svaghed). Jeg beder Eder kun om at gaae gennem den Verden vi leve i, med aabne Øine, istedetfor med lukkede, og med aabnet Sind og Sands, saavel for dens Mangler * 65 og Ufuldkommenheder, som for alt dette Skjønne, den har i Eie, og til ikke alene at lade være at træde Blomsterne ned paa Eders Vei, men ligesaavel luge ethvert Ukrud op, I faae Øie paa, thi den der lader det staae, har ikke mindre Ansvar end den, som plantede det. Da vil Ideen selv aabenbare sig for Eder, og gennem det Jordiske ville I inbgaee i dens lyse Rige.

Mathilde.

Syvende Brev.

Resignation er et farligt Ord, som vistnok, idetmindste for en Tid har staaet for enhver sværmerisk Character i en Glands, som blænder, istedetfor at oplyse, en skuffende Glands, som forsvinder ved Straalerne af det ene, sande Livets Lys. Det er faa stort at ofre sin jordiske Lykke for Ideen - man faaer ordentligt en Slags Betydning ligeoverfor den ved en saadan Forsagelse! Ligesom ikke Ideen selv var den

eneste Kilde til Lyksalighed paa Jorden, saavel som i Himlen! O, jo mere vi oplyses om den, jo dybere føle vi at i Forhold til den ere vi ene modtagende, den givende. Kan det kaldes et Offer at række Haanden ud for at modtage den bedste Gave, som indeslutter alt hvad vi attraae, nu og i al Evighed? Da, men ogsaa kun da, er det ingen tom Talemaade, at vi kunne offre noget for Ideen, at Forsagelse er Veien til den. Naar den evige Kjærlighed siger til os: Giv mig Dit Hjerte! Da er det ingen Bøn, men en Bønhørelse af vore bedste Ønsker, ingen Fordring, men et Løste, hvorved den trolover os til al Glæde paa Jorden, og Salighed 67 i Himlen. Og vi skulde tøve med at gribe den stærke Haand, der rækkes os til evig Støtte i vor Svaghed, vi skulde betænke os paa at hengive os ganske til den guddommelige Kjærlighed, som kalder os til sig, og aabner Tilværelsens Allerhelligste for os?! - Den, som tøver, har ikke forstaaet Stemmen, som kaldte ham, men hvo der forstaaer, og følger den, kan ikke andet end glemme om der end er et af de saakaldte Offere bragt, der er ikke Rum i Hjertet for nogen Tanke om Forsagelse!

Er det da et Offer, at gaae over fra Døden til Livet, bytte Mørket om med Lyset, Fattigdom med Rigdom, Klage med Lovsang? - Da har jeg bragt Ideen et Offer, thi i den fandt jeg Lys, Liv, og en Rigdom, som Ingen kan tage fra mig!

Jeg kan ikke længer fatte, hvor jeg fik de underlige Ideer om Forsagelse fra! Der staaer jo intetsteds skrevet at vi skulle offre de jordiske Ting for Ideens Skyld - tvertimod loves det os jo at alt det øvrige Fornødne skal blive os tildeelt, naar vi søge Guds Rige og hans Retfærdighed først, og at naar vi elske Gud, skulle alle Ting tjene os til gode, - altsaa ogsaa de jordiske. Er da ikke Menneskers Agtelse og Kjærlighed os fornøden? Og jeg troede - blind som jeg var! - at vi burde offre den for Ideen, fordi jeg endnu ikke havde erkjendt den inderlige Sammenhæng mellem Skaberen og Skabningen, der gjør det umuligt at bryde med den Sidste, uden tillige at rive sig løs fra den Første. Hvor kan man ære og elske Gud udenfor Skabningen, og i den Grad foragte og fornægte ham i Skabningen, saa vi forudsætte at alene den Omstændighed, at vi gjøre Kampen for alt hvad der er godt og herligt til vort Formaal i Livet, og at vi bekjende vor Stræben for Verden, vilde være Aarsag nok til at paadrage os vore Medmenneskers Had og Fjendskab?! Nei, saaledes ikke de Mennesker, Gud skabte i sit Billede! Vel kan selv den ærligste Stræben møde Modstand, og vække de Middelmaadiges Had og Spot; Modstand kan den bekjæmpe., Hadet kan den afvæbne eller beklage, Spotten kan den ignorere. Men naar den møder Modstand og Miskjendelse hos de Bedre, da maae den ikke troe at det er alene fordi den vilde noget Udmærket, men fordi den ikke kunde gjøre det; thi Villien i og for sig, er ikke nok. Misforstaaelsen maae sjældent tilregnes den ene af Parterne; thi om der end paa den ene Side findes Utilbøielighed til at forstaae, saa findes der sikkert paa den anden Side Mangel paa Evne til at gjøre sig forstaaelig. Enhver god Tanke, som er godt, det vil sige fatteligt, udtrykt, vil altid af Mange blive modtaget med Glæde. Kjærligheden taler et Sprog, som Enhver forstaaer, der forstaaer at elske, thi det er vort Fædrelands Sprog, det Ideens Rige, hvori vi Alle ere Landsmænd, ligemeget til hvilken Nation, eller til hvilket Parti vi høre. Derfor er det en Vanvid, i Kjærlighedens Navn at ville isolere sig, thi derved viser man kun Egoisme.

Og denne skjæve Retning kunde let min Idealisme 69 taget! Jeg fandt det saa stort, at lide Forfølgelse for Ideens Skyld, istedetfor at betænke hvor langt større det er, ved den at standse en urimelig Forfølgelse, at afvæbne Hadet, og at kjæmpe med Menneskene, heller end imod dem! den jordiske Kjærlighed, Menneskekjærligheden, er ikke den himmelske imod. Ak, langt snarere synes mig, at det er en og den samme! Man maae jo elske det Himmelske i det Jordiske, det Usynlige i det Synlige, Gud i Menneskene, thi hvor kan man troe paa en Guddom, som svæver i den syvende Himmel, naar man ikke troer paa ham i Skabningen, hvor han lever og rører sig, hvor han aabenbart har tilkjendegivet sig for os? Alt hvad der hidtil har begejstret mig, er jo ogsaa udgaaet fra Mennesker, udført af Mennesker, og gennem Sandserne har det Oversandselige aabenbaret sig for mig. At fornægte Sandseligheden (>det for Sandserne tilværende«) vilde altsaa være at afskjære al Forbindelse mellem det Aandlige og det Materielle, at spærre sig selv Vei til Ideen. Naturen, Kunsten, Poesien, vilde vi blive udelukkede fra, thi de opfattes af os gennem Sandserne. Hvad har da den stakkels Natur gjort, at vi skulde skamme os ved den, og fornægte den? Har den ikke viist os det, vi saa ofte forgjæves søgte udenfor den: - Skjønhed? Gav den os ikke Tusindfryd i Mængde, da vi vare Børn i Umiddelbarheden? Og nu skulde vi vende den Ryggen, eller endog kjæmpe imod den, for Ideens Skyld? Er da Ideen unaturlig? Nei, den er overnaturlig, den er Naturens 70 Bevidsthed, der har hævet sig til Betragtningens Standpunct, over sig selv. Det er den samme Aand, der hviler drømmende i Naturen, som Barnet i Vuggen, og i Ideen svæver beskuende over Tilværelsen, i fuld Selvbevidsthed. Derfor vil Ideen altid bevare sin Naturlighed, og Enhver, der løsriver sig fra Naturen, vil tillige rive sig løs fra Ideen.

See, det vilde være bittert at erkjende, naar man havde isoleret sig; thi selv om man vilde vende tilbage, fandt man kanskee, at man havde forstaaet og forspildt det der vanskeligt lod sig vindes igjen, og uden hvilket Ideen ogsaa er tabt. Derfor maae jeg være saa taknemmelig og glad, fordi Naturen holdt mig fast i sine Arme, og ikke lod mig gaae i saa sørgelig Landflygtighed! Aldrig har Himlen forekommet mig saa blaa, deiligst Vang og Vænge saa sommerfrisk - Menneskene saa smukke! Det er som om Naturen tilsmilede mig: Alt dette vil jeg give Dig, fordi Du faldt ned og tilbad mig! -

Jeg er som sædvanligt kommet fra den lige Vei, og det saa forkeert, at jeg ikke alene har talt om mig selv, istedetfor om Eder, men ogsaa til mig selv - som det synes! Thi Eder fortæller jeg jo intet Nyt ved at

udvikle til hvilken farlig Yderlighed, og yderlig Fare Claras separatistiske Ideer føre. Det have I jo alle sagt mig for længe siden. Modtag da min »Bekjendelse,« som en frimodig Tilstaaelse af at I havde Ret i noget, og jeg selv Uret i meget. Og nu ikke mere herom! - Det er 71 paa Tiden at jeg kommer til at tale om Eder, thi ogsaa hvad Eder angaar, har jeg meget om Resignationen at sige. Jo klarere jeg indseer i hvilken Fare den kunde draget mig selv, dersom jeg havde vedblevet mere og mere at afsondre mig fra det virkelige Liv, jo pinligere er det mig naturligviis at see hvorledes den i Almindelighed har samme Indflydelse paa Eder, ofte uden at I selv ane det. Thi naar galt skal være, troer jeg dog at den active Resignation er mindre farlig, end den passive, I hengive Eder til.

Jeg lignede tidligere Eders Begreb om Kvindelighed ved et Slør, og jeg kom derved til at tænke paa hvor underligt det er at I betragte mig som den, der opfordrer Eder til at tage Sløret, og afsondre Eder fra Verden, Kiærligheden, Fornøielserne. Det har jeg aldrig haft til Hensigt, thi mit Begreb om Forsagelse, og om den Indflydelse det maatte have paa en Pige med Claras excentriske Character, er naturligviis ikke fremstillet som gyldigt for Andre. Da I ere, fra hende vidt forskellige Personligheder, maae I dømme efter en ganske anden Maalestok, og handle efter ganske andre Principer. Det var netop en eiendommelig Characters eiendommelige Opfattelse af Forholdene, jeg vilde skildre; en subjectiv sand, (thi den var begrundet i hendes Natur) men i og for sig falsk Opfattelse. At jeg burde skrevet »eneberettiget« derunder, faldt mig aldrig ind.

Af Eder i Almindelighed har jeg aldrig forlangt andet end at I skulde underordne det Verdslige for det Aandelige, og søge Livet før I søgte Betingelserne for at leve. Betragtet som Middel ere de verdslige Fornøielser og Interesser gode nok; vi behøve Keiseren saalænge vi leve og maae derfor ogsaa give ham hvad hans er. Han selv er indsat af en højere Magt, og ved at forsømme hans Tjeneste, eller ved at udføre det slet, som han medrette kan fordre af os, forsømme vi ogsaa Ideen. Fordi det ene skal gøres, skal det andet ikke forsømmes, men naar vi forsømme det ene Fornødne, kan det kun lidt hjælpe os, om alt andet er udrettet til Punct og Prik. Hensigten dermed er tabt - det fører til ingenting! Hvad nytter det Dig at Du faaer og høster og samler i Lade, naar du ikke faaer i Aanden, og ikke har samlet Skatte i det evige Liv? Hvad har Du saa tilbage, naar Du dør?

Og de verdslige Fornøielser - hvortil føre de, naar de ikke betragtes som Middel, men som Maal? Jea vil vise Dig et Billede, som Du kanskee allerede kjender, men som man ikke tidt nok kan komme til at tænke paa. Husker Du Historien om den syge Staktel, som absolut vil paa Bal, skjøndt hun er brystsvag og elendig? - Da Moderen kommer ind til hende, sidder hun død foran Speilet, med forlorne Krøller i sin stivnede Haand, og med et Smiil paa Læberne, omringet af Balblomster, Sminkekrukker, o. s. v. - Dette har altid foresvævet mig som det rædsomste Billede af Ødelæggelsens Veder 73 styggelighed, og jeg kan godt forstaae at Afsky derfor kunde bringe unge Piger til at gaae i Kloster. Men, det er igjen en Uretfærdighed at fordømme Fornøielserne i og for sig, fordi vi fordømme den Letsindighed og aandelige Usselhed, hvorved de føre til Ødelæggelse. Livet er ikke saa rigt at det kan taale at miste noget af sin Prydelse! Og det er det sande Værd ved Fornøielserne at de forskiønne vor fattige jordiske Tilværelse. Idetmindste har jeg følt det saaledes naar jeg saa en ung, sød Pige dandse, glad og smilende, med Roser i Haaret - selv en levende Blomst, et yndigt Malerie af Vorherre! Naar jeg saa hende hengivet til Fornøielserne, ganske levende i Øieblikket, uden selv at vide, at dette laaner sin Glands, sin Sjæl af det Evige, som rører sig ubevidst, men ogsaa ubesmittet i Dybet af hendes eget elskelige Væsen! - Saaledes behager hun Vist sin Skaber bedre, end om hun laae paa Knæ i en Celle, og læste udenadlærte Bønner! Hver Alder har sine Blomster! - Lab Ungdommen beholde de røde Roser; da ville »de hvide Blade forvandles til Englevinger, naar det jordiske Blus er slukt.«

Det er saa langt fra mig, at ville udelukke noget Menneske fra Livet og Glæden, at jeg snarere sørger over at I selv bidrage dertil, ved aldrig ganske at hengive Eder til noget! Man maae hengive sig til Livet, naar man vil leve; det nytter kun lidt, at komme hen og neie for Tilværelsen, eller, naar man vil drive det vidt, give Haanden til Hilsen - kaster Du Dig ikke i dens Arme 74 med Tillid og Hengivelse, vil den aldrig trykke sit Kys paa Dine Læber:

»Und setzet ihr nicht das Leben ein,
Nei wird euch das Leben gewonnen sein!«

Men efter hvad jeg kjender til Eders Kvindelighed, frygter den for enhver Hengivelse, den følger bestandigt med som et NB, og ved alt hvad I ere, og alt hvad I gjøre, hindrer den Eder i at være og gjøre det ganske, hvilket er det Samme som intet at gjøre; thi lever Du ikke ganske, saa lever Du slet ikke. Saaledes bliver det Eder selv, som have taget Sløret, og afsondret Eder fra Tilværelsen. Herved have I ogsaa skilt Eder fra Manden; ikke fra Herrerne, Galanteriet, Selskabslivet o. s. v. men fra Mandens Liv og Interesser, og derved fra Menneskeheden. Og var det dog ikke heri, vi skulde forenes? Om der end er nok saa stor Forskjel paa Mandens og Kvindens Natur, saavel som paa deres Kald i Livet, saa have de dog det tilfældes: at være Mennesker; og denne Benævnelse, der bruges om begge Kjøn, synes mig at antyde at det Særskilte ikke skulde være det Blivende, men er bestemt til at gaae op i en højere Enhed. Det er ikke alene i Ægteskabet, at de To blive som een Person, men ogsaa i Ideen. Det første er en Forbindelse, det sidste en Forening; og har Ægteskabet en dyb og hellig Betydning, da er det som et Symbol paa den store Enhed i Ideen, hvor Kraften og Skjønheden, Forstanden og 75 Begeistringens sammenføies af den ene, evige Kjærlighed, til eet Liv

og een Stræben.

Ingen kan have mindre Begreb end jeg, om Mændenes Interesser, Ingen kan være mindre indviet end jeg, i alt hvad der beskæftiger dem; men jeg føler at det er en Mangel hos mig, at det er min Ulykke, at jeg ikke har Forstand til at sætte mig ind deri. Thi var jeg istand dertil, vilde jeg kunde udrette noget stort i Verden, istedetfor at jeg nu kun kan give Vink derom, og bidrage til at vække Haabet om en bedre Tid, og Længselen derefter, ligesom Dagskjæret bebuder Solens Opgang, og vækker Haabet om den lyse Dag. I kalde mig indbildsk og stolt. O, vidste I blot hvor lille jeg føler mig ligeoverfor Tilværelsen, vidste I blot hvad det er, at være som et Svøbelsebarn af Forstand og Erkjendelse, men med en Guddoms Villie og Attraae efter at guddommeliggjøre! Men hvorfor skulde I vide det? Hvad jeg har af Forstand og Virkekraft, det tilhører ikke mig selv, og det er min Glæde at give det til Menneskene, men min Fattigdom er min egen! Min misère skal ikke være ouvert!

Hvad jeg vilde sige, er kun at hvis den Grændse, der er imellem mig og Menneskeheden, er begrundet i Kvindelighed, saa er Kvindeligheden jo til Skade, ikke til Gavn, saa er den en Skranke, som er bestemt til at nedbrydes af Menneskeligheden; thi jeg bliver aldrig Menneske, jeg opnaaer aldrig nogen Enhed i mit Væsen, før den er forsvundet. Men det kunde ikke falde mig ind at give 76 Kvindeligheden Skyld for hvad der simpelt hen er Mangel paa Forstand og Opfattelsesevne hos mig selv; en Mangel, som forresten i Almindelighed ligesaa ofte findes hos Mændene, som hos os. Den hele Forskjel er at vi ikke gjøre Brug deraf, eller anvende vor Forstand i en underordnet Sphære. Det er urigtigt, uværdigt for Mennesker! Havde jeg blot Evne, som jeg har Villie, saa skulde jeg nok vise at en Kvinde kan være Menneske saavel som Manden, og at - kan hun ikke være Helt, saa kan hun være Heltinde! Og jeg beder Enhver af Eder, der har den Forstand, jeg mangler - for sin egen - for min, for »vor« Skyld at lade være at gjemme den under Laas og Lukke, men at give den i Menneskehedens Tjeneste, og ved den livligt at deltage i de almindelige Interesser, uden at tænke videre paa om det er kvindeligt eller ei. Er Kvindeligheden af den Natur, at den kan tabes som en anden Ting, saa er den ikke værdt at eie eller have. Det er den, der skulde vogte Eder - ikke omvendt! Kan der tænkes noget ukvindeligere end at gaae og passe paa sin Værdighed!!

Om den samme tidtbemeldte Kvindelighed kan man rigtignok sige, at den »er her og der, og Straalemester tillige.« Ikke alene i store, men ogsaa i smaae Anligger kommer den med sit NB; selv hvad Fornøielser angaaer, følger den med, og hindrer Eder i at hengive Eder ganske til dem. Ja, hvis det skal kaldes Fornøielse, at gaae paa Vesterbro, og see Løverne og St. Petersborg, 77 eller at gaae i Tivoli, kjøre i Skoven o. s. v. saa kan det jo nok skee i al Kvindelighed, men det, som skulde gjøre det morsomt, mangler kun som oftest; thi for ret af Hjertet at mere sig, udfordres der at man giver sig Morskaben i Vold, at man griber Glæden i Flugten, og tilfredsstiller Ønsket i det Øieblik, det opstaaer; men det staaer sjældent i vor Magt. Jeg vil give et Exempel derpaa, dersom I have Taalmodighed til at høre en Beskrivelse af Jfr. Sørensens Skovtour, saaledes som den i dette Øieblik fremstiller sig for min Phantasie:

Student Sørensen staaer en deilig Sommermorgen ved Vinduet, og ryger en Cigar, da det pludseligt falder ham ind, at det kunde være morsomt, at benytte de sidste Dage af Sommerferien til en Fodtour. Beslutningen er Et med Udførelsen, og neppe et Kvarteer efter er han allerede paa Vei. Samme Morgen er hans Søster kommet usædvanligt tidligt op, og trækker Veiret forunderlig glad og oplivet, da hun slaaer Gardinet tilside, og seer den klare, blaae Himmel, og Solen, som skinner paa Gjenboens Tag. Mange ubestemte, behagelige Følelser røre sig i hendes Sind, medens hun med Øiet følger Fuglen, som syngende flyver høit op i Luften, og da den forsvinder for hendes Syn, vender hun sig hurtigt om med det Udbrud: Idag maae vi i Skoven! - Opfyldt af denne Tanke skynder hun sig ned i Dagligstuen, hvor Hr. Sørensen læser i Flyveposten, mens hans Kone skjænker Thee. »Jeg har faaet en Idee, Fader! Lov mig 78 at Du vil sige ja til hvad jeg beder Dig om! raaber hun, idet hun ilfærdigt nærmer sig. Vorherre bevare os! udbryder Fatter og ryster paa Hovedet, har Du nu ogsaa Ideer? Men Mille er sin Faders Yndling, hun beder saa indsmigrende, at det er umuligt at sige nei, og idag er hun mere veltalende end nogensinde; Hr. Sørensen lover da, at hun skal ganske vist komme til Klampenborg paa Søndag; idag kan det ikke lade sig gjøre: selv skal han paa Contoiret, og Moder skal sylte. Kan jeg da ikke gaae med Peter? siger det opfindsomme Pigebarn endelig efter nogen Betænkning; hun vil ikke opgive sin Idee uden at have forsøgt enhver Udvei til at realisere den, men hun er dog nærved at lade Modet falde, da Moderen svarer: Han er allerede gaaet, og kommer først igjen paa Løverdags. »Kan jeg da ikke gaae alene ud til Charlottenlund!« spørger hun kanskee lidt frygtsomt. »Saa, det manglede blot, nu vil hun ogsaa emanciperes!« udbryder Hr. Sørensen med Forfærdelse i hver Mine, og derpaa følger Citater af alt hvad Flyveposten siden Nytaar har berettet om amerikanske Damer med Herreklæder paa, kvindelige Postmestere, o. s. v. Ligesindede (?) til Skræk og Advarsel. Stakkels Mille! Knuses Du ikke af Skamfuldhed over at en saa ukvindelig Tanke kunde opstaae hos Dig? - Dog, jeg har gjort Ifr. Sørensen Uret, hvilket man let kommer til, naar man dømmes fra sig selv til Andre! Vel vil jeg ikke udelukkes af den Sørensenske Familie, men da jeg indførte en af Døttrene, tænkte 79

jeg dog langt fra paa det vanslægtede Exemplar jeg selv er. En saa formastelig Tanke, som den »at gaae alene,« var langt fra Mille; hun nøiedes med at sende et Suk efter sin Broder, og derpaa trak hun sig misfornøiet tilbage fra Bataillen. Men endelig faaer hun uventet Hjælpetropper, idet Onkel Jensens yngste Søn træder ind af Døren, og begynder at prise det smukke Veir. Naar man er flere gaaer alting bedre, og det varer ikke længe før Reiseplanen er lagt, og de To ere enige; der mangler blot at Fætteren skal gjøre Aftale

med sine Sødskende, thi det er Hr. Sørensens udtrykkelige Betingelse at de skulle med: »Man kan jo ikke lade saadan to Børn gaae alene omkring en heel Dag.« Igien Forstyrrelse! Line Jensen kan ikke gaae idag, og naar man dog skal vente, kan man ligesaa gjerne blive og tage Hanne med; men hun kommer først hjem fra Landet paa Fredag. Til Løverdag Morgen er Touren bestemt, og saa vil Hr. Sørensens selv gaae med, for der skal dog være en Orden i alting »og det veed man nok hvad det fører til, naar der Ingen er til at styre det Hele. Det er ikke engang passende - Folk kunde sige det eller det o. s. v. - Det er da alt hvad Mille ved sin utrættelige Activitet fik udrettet. Nu er hendes Kræfter ogsaa udtømte, hun gider ingenting tage sig for, og endelig gaaer hun iseng, med den nedslaaende Følelse, en spildt Dag efterlader. - Løverdag Morgen er det Første hun seer, at Veiret har forandret sig, og tunge Skyer true med Regn. Onkel Jensens 80 komme naturligvis for seent, og et Par Veninder, som skulle med, lade vente endnu længer paa sig. Gjensidig Misfornøielse, Løben til og fra Vinduet, pakken ind o. s. v. Endelig samles, man om Caffebordet, og nu begynder Forhandlingerne om hvilken Vei man skal vælge! Hvem kjender ikke Debatter af den Natur? Jeg for min Deel undrer mig ikke over at Mille seer vranten ud og har Hovedpine. Tilsidst enes man da om at antage en Reiseplan, Tilberedelserne ere færdige, Paraplyer bragt tilveie, og Selskabet tager Afsked, just i det Øieblik den unge Sørensens bebuder sin Hjemkomst, ved med høi Stemme at synge et Par Stropher af »Eventyret paa Fodreisen,« idet han gaaer op ad Trappen:

»Man maae reise tilfods, for at døie lidt ondt,
For at leve et Liv i det korte Secund!
Man, som Fuglen i Luften maae tumle sig frie,
For at glemme det daglige Livs Vrævlerie!« -

»Det er saamæn Mille, I kan takke for at den Tour kom istand, siger Madam Sørensens idet hun med Stolthed betragter sin Datter. Det Barn regjerer snart os Allesammen! Du kan ogsaa være glad, min Pige, for der er ikke Mange, der saaledes saa deres Ønsker opfyldt, som Du.« Og Mille leer i Følelsen af den store Indflydelse, hun har over Fader og Moder og dem Allesammen; og hendes lille smigrende Forfængelighed 81 faaer hende snart til at glemme baade Hovedpine og Misfornøielse.

Og hvis jeg nu vovede at hviske til hende, at hun dog ikke havde faaet sit Ønske opfyldt, det Ønske, som opstod hos hende den lyse Solskinsmorgen, da hun vaagnede. ved Fuglesang, - saa silde hun med uendelig Værdighed forsikre mig om »at hun er tilfreds, og at jeg derfor ogsaa kan være det paa hendes Vegne.« Men det kan jeg ikke! Mon ikke Kvinden selv oprindeligt Var et saadant glædeligt anende Ønske, en saadan lys Idee, der opstod i Guds Sjæl paa Skabelsens Foraarsmorgen? Og han opnaaede sin Hensigt, ligesom hun opnaaede sin, han fik sit Ønske opfyldt, ligesom Mille Sørensens fik sit: baade Kvinden og Skovtoursen kom istand - men hvorledes?! - Det skjønneste Sindbillede paa Kvindeligheden, jeg kan tænke mig, er Psyche paa Sommerfuglejagt.

Tilgiv hvis denne Episode har været kjedelig! Tilgiv ogsaa, at jeg tilføier: saaledes maatte den være, hvis den skal staae som en Scene af Ifr. Sørensens Liv, og som et Vink om Resultatet. Det kan den virkelig, thi paa denne Maade faaer hun alle sine ønsker opfyldt, hele Livet igjennem. Der er, som sagt, et NB som sælger hende overalt, og altid ledsager Opfyldelsen, saa den, ret beseet, ingen Opfyldelse er.

Kun i Kjærlighed (den saakaldte!) har hun Lov til at sværme og hengive sig. Derfor forelsker hun sig ogsaa 82 som oftest i den Første og Bedste, som gjør Cour til hende paa et Bal, uden at kjende videre til ham. Det behøves jo ikke heller! Naar hun har en Smule Phantasie kan hun jo selv udstyre ham med alle de Fortræffeligheder nogen Romanhelt har Været i Besiddelse af, og saa spilder hun paa dette Drømmerie, al den Følelse, al den Aandens og Hjertets Rigdom, som kunde gjort hende til en Velsignelse for Verden, hvis hun havde faaet Lov til at hengive sig ganske til Livet, til Naturen, til Menneskeheden. Og hun taler til mig om den kvindelige Værdighed! -

Det er ikke Kjærligheden, jeg bekjæmper. Hvor kunde jeg det, da jeg erkjender den for alt, og alt andet for intet. Forelskelser af den omtalte Slags er det jeg har Affky for, thi det er et Misbrug af Kjærligheden, og jeg kan ikke taale at see den gaae tilspilde paa en saadan Maade, at see en Pige kaste sit Hjerte hen til den første Herre der kommer hende imøde med en Compliment, i den Tro, at nu skal Romanen begynde! Deraf følger Skuffelse, Bitterhed, og Lede til Livet - det skjønneste Liv, som selv er den bedste Gjenstand for Kjærligheden! Elsk det, elsk Gud og Menneskene, ja elsk, om Du vil, den Enkelte fremfor Alle, naar det blot er En, som er Din Kjærlighed værd, et Virkeligt Menneske, som Du kjender og som kjender Dig, istedetfor at spille Dine Følelser paa en Afgud, som kun eksisterer i Din egen Phantasie. Vel fandt! Du maa heller elske en Adam 83 Homo, end slet ikke elske, thi ved det Sidste blev Du ham selv liig, men hvorfor skal Kjærligheden faaledes spildes, Saalænge der i den hele Verden og dens store Interesser, i Ideen og Menneskeheden findes en Gjenstand, hvortil vi uden Frygt kunne hengive os, og en viid Virkekreds, hvor vi kunne finde Tilfredsstillelse for vor Kjærligheds dybeste Trang: at gjøre lykkelig. Den, som er trofast mod Utroskaben, begaaer, om end ubevidst, Forræderie mod den evige Troskab, der rører sig mægtigt i Skabningens, saavel som i Skaberens sjæl, og den, som elsker Ukjærligheden, berøver den evige Kjærlighed sit Hjerte - flukker en Gnist af den hellige Ild, som holder al Skabningen ilive! Derimod en lykkelig jordisk Kjærlighed, der er grundet paa gjensidig Erkjendelse af hinandens Væsen, er ikke Ideen fjendtlig; tvertimod er den det Spiel, hvori de see Ideen. Lad hvem der kan og vil, nøies med et saadant Billed! Den, som kjender Originalen, maa

smile ved Tanken derom, som den Vorne smiler til harnets Glæde over en Blomst, eller en ny Dukke. Og dog er det samme Følelse, men i en anden Maalestok, der besjæler os: Kjærligheden er deres Idee - Ideen er min Kjærlighed!

Dette Brev lader til at blive en Samling af Aphorismer, thi der er saamange forskjellige Ting, som mere eller mindre bestemt kunne henregnes til Resignationen. 84

Saaledes ogsaa Selvfornægtelsen, om hvilken vi vist have Vidt forskjelligt Begreb. I betragte den naturligvis som en Cardinalyd, jeg derimod anseer den for en Yttring af Svaghed, og fordrer den byttet om med Selvfornægtelse. Thi mit selv er jo ikke mine Feil, eller de Tilbøieligheder hos mig, som gjøre mig det vanskeligt at udvikle mig efter min Idee; og selv om saa var, skulde de jo ikke fornægtes, men bekjæmpes. Hvor meget mindre skal mit selv da fornægtes, naar det er Et med min Idee, med det Guddommelige i mit Væsen, som skal udvikles og flares, for at træde lebende ud i Virkeligheden. Men hvor skulde jeg vente der at finde Anerkjendelse hos Andre, naar jeg ikke turde bekjende mig selv for Verden? Hvor kunde jeg tro paa det Guddommelige udenfor mig, naar jeg ikke troede paa det i mig? Og hvor kunde jeg fordrer at Andre skulde have Tillid til mig, naar jeg ikke havde det selv? Selvtillid er den nødvendigste Betingelse for at være, og for at udrette noget i Livet. Men man maa vel vogte sig for at forverle denne Selvtillid med almindelig Indbildskhed: De ere ligesaa forskjellige i deres Virkning som i Aarsagen. Den sidste er i Almindelighed fremtrædende i det Ydre, fordi dens Styrke er grundet i Bevidstheden om at det er ved Personligheden, den skal gjøre Indtryk. Den kommer, sees, og seirer - men over hvad?! Den ideelle Selvtillid derimod udspringer af en ganske anden Kilde; den har intet med vor egen lille Person at gjøre, 85 dens Styrke hviler i Visheden om at Ideen er alt, og at vi ved den skulle blive istand til alt og deeltagende i alt. En saadan Selvtillid er ikke stærkt fremtrædende i det Ydre, den giver ikke »Routine«, men den giver os Begeistringens Kraft til at bekjende det Guddommelige for Verden, som vi bekjende det for os selv i vort Hjertes Inderste - kun den styrker os til at blive tro til Døden.

Jeg har talt om alvorlige Ting, rigt og levende stod Tanken for mig i en Heelhed, som begeistrede mig selv. Og nu, da jeg læser det Skrevne, forekommer det mig afbrudt og uskjøndt, fuldt af Feil, og af endnu flere Mangler - kun et Omrids af hvad jeg tænkte, og det endog et sønderrevet, og sket sammenføiet Omrids. Dog synes Et mig klart: At jeg har en god Villie, en oprigtig Kjærlighed, og det skulle I ogsaa vide. Saa maae I heller end gjerne opdage, at jeg slet ikke har den Forstand, man fra først af har tillagt mig. Jeg kan opgive at fkrive, opgive det jeg ansaae for mit Kald i Livet, men jeg kan ikke opgive Ederes Agtelse og Kjærlighed. Kald mig ensidig, sværmerisk, indskrænket, - men erkjend at jeg elsker Eder! Saa Vil jeg kunde trække mig tilbage, og ikke Være ulykkelig, hvad jeg saa taber i Livet.

Mathilde.

86

Ottende Brev.

Alt imens jeg skrev disse Breve, har jeg tidt med en nedtrykkende Følelse tænkt paa hvor oste de iblandt Eder, jeg personligt kjender, have ladet mig mærke, hvor ligegyldigt det er Eder at forstaae mig, og Tanken om den Ringeagt, som ligger i en sadan Hentydning, har standset mig i en Beskjæftigelse, der er mig saa kjær. »Hvorfor skriver jeg da? Er det ikke under min Værdighed, at ville paatvinge Nogen min Fortrolighed?« tænkte jeg, og lagde Pennen fra mig. Men hvad har Kjærligheden med Værdighed at bestille? - Den sætter sig ikke paa den høie Hest, ligeoverfor sine Modstandere - der følger den sig slet ikke hjemme! Og vender Du den Ryggen, saa siger den ikke: Kan Du undvære mig, saa kan jeg ogsaa undvære Dig! - Den holder Dig tilbage med de Ord: Kan Du end undvære mig, - jeg kan ikke undvære Dig! Lad os Være Venner for min Skyld?« Den haaber alt, troer alt! Derfor haaber den ogsaa tillidsfuldt at Erkjendelsens Tid vil komme, derfor troer den paa sin egen erobrende, beseirende Kraft! See, denne Tanke har oplivet mit Mod, 87 og opmuntret mig til at bive ved. Men nu er der en anden Indvending, jeg selv har gjort mod min Hensigt, at udgive disse Breve.

Er jeg berettiget hertil? Kan jeg, en ung Pige, som mangler al Indsigt og Kundskab, gjøre Regning paa den almindelige Opmærksomhed for nogle Breve, der, hvis de betragtes som en privat Henvendelse fra en ung Pige til andre, kanske kunne have noget Værd, men som ellers ikke ere i Besiddelse af en eneste af de Egenskaber, der gjøre en Bog velkommen i Læseverdenen?

Jeg vil ikke beraabe mig paa den uventede og ufortjente Opmærksomhed, min første lille Bog gjorde; et endnu ubetydeligere Arbejde kunde gjort samme Virkning, medens et langt betydeligere Værk kan ligge upaaagtet hen. Det er Tilfældet, jeg i denne Henseende troer at skyldte Udfaldet, og Tilfældet kan nu til

Modsætning gjøre al min Tale her overflødig, nemlig hvis Brevene slet ikke blive læste. - Hvad jeg derimod tager i Betragtning, er Følgerne af den Opsigt » Clara Raphael« gjorde, da de gik saa directe ud over mig selv, at jeg kom i et ganske andet Forhold til Folk, end andre unge Piger i Almindelighed. Man har ofte, halvt i Spøg, halvt i Spot, kaldt mig »almindelig Eiendom«, uden at ane, hvor kjær denne Benævnelse er mig. Jeg ønsker intet heller end at blive »hanst Eiendom«, og hvis jeg var det, vilde jeg være stolt deraf og glad derover. Men som det nu er, kan jeg ikke kalde mig Nogens Eiendom, thi saa godt 88 som Ingen kjender mig; alt hvad der kjendes er et Carricaturportrait, tilveiebragt ved en Carricaturopfattelse af Clara, og det hverken kan eller vil jeg vedkjende mig, ligesaa lidt paa hendes, som paa mine egne Vegne. Hun eller jeg maae døe! Kan jeg ikke selv være noget for Eder, det vil jeg finde rimeligt! Men jeg trækker mig ikke tilbage, for Claras Dobbeltgjænger er fældet. Jeg vil ikke komme med vidtløftige Forklaringer over den oprindelige Forskjel paa Bogens Clara og mig selv. Hendes Anskuelse vare mine, det skal jeg aldrig nægte; men hendes Personlighed var mit Ideal af en ung Pige, altsaa vidt forskjellig fra min egen, thi det er Idealer altid; man tiltrækkes, som bekjendt, mest af det, man selv mangler. Hun blev misforstaaet - overvurderet langt i intellectuel, og langt undervurderet i moralsk Henseende. Hendes Ideer gave Anledning til en lang Discussion, som førte lige til det Modsatte af hvad hun ønskede. Det var min egen Skyld! Jeg udtrykte mig slet og tænkte vel heller ikke rigtigt; men hvis Skyld det saa var, bliver en Biting, da Følgen var den Samme: At Bogen er gjort latterlig, at Clara er misforstaaet fra først til sidst, og at de Faa, der have sand Interesse for hende, vente paa »en Fortsættelse«, for at see hvad der videre er blevet af hende. Er det da ubeskedent om jeg under disse Omstændigheder benytter mig af den Popularitet, jeg ufortjent har vundet, og da jeg som privat Person er udsat for alt det Ubehagelige ved 89 at være saa bekjendt, ogsaa griber det eneste Gode, min særegne Stilling frembyder: Muligheden af at gjøre mig kjendt.

Var det nogle Enkelte iblandt Eder, som havde en forkeert Idee om mig, saa kunde jeg søge dem op, og personligt henvenbe mig til dem; men det er Eder Alle, jeg ønsker at vinde, det er fra Eder Alle, jeg er adskilt ved det, der er værre end Mure og Laase, ved Misforstaaelsen, saalænge den Clara, der er en Skabning af Bysnak og falsk Opfattelse, staaer imellem os. Hun kan i Sandhed kaldes: almindelig Eiendom, thi Enhver har troligt bidraget sit til at bringe hende istand. Hun maae, som sagt, døe! Men hvorledes skal jeg gjøre det af med hende? Den Slags Væsener ere som oftest mere seiglivede end vi andre Mennesker, thi »Folk« vaage med større Omhyggelighed over deres Skabninger end Vorherre selv over sine. Dog synes jeg oprigtig talt, at jeg blot behøver at vise mig (aandeligt) for at Alle, undtagen de vilkaarligt Blinde, maae blive Feiltagelsen væer, saa hun forsvinder. Ikke fordi jeg har store Tanker om mig selv i nogensomhelst Henseende, men fordi Folk dog i Almindelighed pleie at kunne skjelne Sort fra Hvidt. Her er en saa paafaldende Forskjel: Hun har »ingen Følelse«, men »rige Evner«, - jeg »forstaaer mig kun lidt paa Forstand, og har al min Rigdom i Kjærlighed: Hun er beregnende, »lever i en Issphære«, - jeg er 90 ubetænksom, og kan kun leve og aande i Begeistringens evige Ild. Hun er frastødende - jeg imødekommende; »meer end kvindeligt er,« ville kanske tilføie; Ja Herregud! Jeg kan i Sandhed sige: Jeg kjender lidt til Værdigheden, og endnu mindre til Elskværdigheden«, men da det ogsaa er det Eneste, jeg har tilfældes med min Antagonist: Eders Clara, haaber jeg dog at Synet af mig, vil være tilstrækkeligt til at fælde hende! Derfor har jeg nu i egen lille Personlighed aflagt Eder dette Besøg. Paa Modtagelsen maa det beroe, om jeg skal komme igjen, hvilket jeg gjerne gjør, da jeg har uendelig meget mere at tale med Eder om; men hvis I nægte Eder hjemme, maae jeg vente paa bedre Leilighed, eller ogsaa rent opgive mine Bestræbelser for at aabne Underhandlinger med Eder. Men lad isaafald denne Bogs Tilværelse blive betragtet som et Visitkort, der minder Eder om, at jeg har søgt Eder, og vær overbevist om, at hvorledes det saa gaaer, kan jeg ikke nære andre Følelser for Eder, end Deltagelse og Kjærlighed, og at mit hele Liv, om det end leves skjult for Eder og Alle, skal blive et Bevis derpaa; thi ogsaa i det Skjulte kan Der findes en velsignelsesrig Virksomhed.

For første og, - om I ville, sidste Gang, underskriver jeg mig da til Afsked:

Eders Søster
Mathilde.